

KUBİLAY HAN

İskender Fahrettin Sertelli

✕ © f / otukennesriyat

YAYIN NU: 1645
EDEBİ ESERLER: 853

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-066-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Düzeltili: Hasan Atık

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İskender Fahrettin Sertelli: 1892 senesinde İstanbul’da doğmuş, 1943 senesinde yakalandığı tifüs hastalığından kurtulamayarak vefat etmiştir. Kabristanı Feriköy Aile Mezarlığı’nda bulunmaktadır.

Sertelli polisiye yazarı olarak Harf Devrimi öncesi onparalık öyküler çerçevesinde değerlendirilen üç seriye imza atmıştır. Bunlardan ilki 1927 yılında, *Bir Türk Polisinin Amerika’da Sergüzeştleri* başlığıyla yayımlanan ve on beş kitaptan oluşan dizidir. 1928 yılında ise on iki kitaptan meydana gelen *İstanbul’un Arsène Lupini Ele geçmez Kadri* yayımlanır. Behlül-i Dâna imzasıyla kaleme aldığı bir diğer eser *Şeytan Hadiye’nin Londra’daki Sergüzeştleri* isimli onparalık polisiye serisidir. Bunların dışında Erol Üyepazarcı, İskender Fahrettin’in *Türkiye’nin Sherlock Holmes’ü Yıldırım Said’in Sergüzeştleri* isimli on iki kitaplık bir polisiye serisinin daha Maarif ve Şark Kitaphanelerinin Mart 1928 tarihli kataloğunda yayımlanacağına dair bir bilgi ile yer aldığını ancak sahaflarda ve kütüphanelerde yapmış olduğu araştırmalarda bu seriden herhangi bir kitaba rastlamadığını ve yine bu kitapların Seyfettin Özege kataloğunda da bulunmadığını belirtmektedir.

İskender Fahrettin’in Harf Devrimi sonrası kaleme aldığı yüze yakın basılı kitabı, gazete ve dergilerde seksen civarında tefrika eseri bulunmaktadır. Ayrıca *Çocuk Duygusu* ve *Tarihten Sesler* gibi iki derginin de yayımcılığını yapmıştır. Çok çeşitli türlerde birçok esere imza atmış olmasına rağmen, İskender Fahrettin Sertelli adına edebiyat tarihlerinde ve edebiyatçı ansiklopedilerinde pek rastlanmamaktadır. Bununla birlikte; kurucusu ve yazarı olduğu *Tarihten Sesler* dergisinde, ölümünden sonra Prof. Dr. Yavuz Abadan tarafından kaleme alınan anma yazısından, onun kişiliği ve yazar kimliği ile ilgili pek çok şey öğrenilmektedir. Çok çalışkan ve üretken bir yazar olan Sertelli, kalemi ile geçinen gerçek anlamda bir fikir işçisi ve yazı kahramanıdır. Ölünceye kadar gazetecilik mesleğine büyük bir sadakatle bağlı kalmış, döneminin neredeyse bütün gazetelerinde (*Vakit, Akşam, İkdam* gibi) yazılar yazmış, eserlerini tefrika etmiştir. Sistemli bir şekilde çalışan, çok okuyan ve çok yazan İskender Fahrettin’in hayatta tek amacı, yazıları ile geniş halk kitlelerine yararlı olmak, halk tarafından sevilme ve tutulmak olmuştur.

Tarihî roman çerçevesinde Osmanlı tarihi ile ilgili *Deliler Saltanatı, Abdülhamid ve Afrodit, Telli Haseki* adlı romanları dışında, *İstanbul’u Nasıl Aldık?, Türk Akıncıları, Lale Devri* ve *Esir Pazarları* isimyle popüler tarih kitapları da bulunmaktadır. Dönemin Türk tarih tezi ile ilgili kaleme aldığı *Güneşin Oğlu, Cengiz’in Oğlu, Sümer Kızı* ise diğer eserlerinden bazılarıdır. Amerikan, Hint, Japon, İspanyol ve Çin edebiyatlarından örnekler sunduğu yardımcı kitapları ile Türkçe sözlüğü, *Cenup Kutbunun Keşfi, Hansen’in Devri Âlem Seyahati* gibi macera kitapları ve *Fizyonomi* başlıklı bir de ilmisima eseri bulunmaktadır.

Behlül-i Dâna müstearının yanı sıra İshak Ferdi, Celal Cengiz takma isimlerini de kullandığı bilinmektedir.

TAKDİM

Tarihi romanlar, edebiyat türleri içinde gerek tanımları, gerek sınırları ve gerekse muhtevaları açısından belki de bugüne kadar üzerinde en çok tartışılan tür olmuştur. Bunda romancının roman sanatına tarih gibi ciddi, belgelere dayalı ve ülkemizde bazı kesimlerin siyasî-ideolojik duygularına zemin oluşturan ilmî bir disiplin olmasının da payı büyüktür. Üstelik bütün bunların içinde bir de okuyucuların her tarihî metinde gerçeklik arama dürtülerinden ötürü sanat eseri olan tarihî romanı gerçeklik sorgusuna tutmaları vardır ki, bu sorgulamanın neticesinde romancının asli vazifesi olan “kurgucu” kimliği göz ardı edilerek insanların zihninde “yalancı” damgası dahi yiyebilir. Bu sebeple tarihî romanı bir nevi “mayın tarlası”na benzetebiliriz. Çünkü romancı “bilinen ve mutabık olunan gerçeklere” ters düşmemek, aktarılan dönemin atmosferden diline kadar ince tetkikatlar yapmak, yer yer toplumun manevî duygularını incitmemek gibi pek çok kısıtası başarıyla aşıp romanın ana damarı olan kurguyu sanatkârane bir kabiliyetle metne yedirerek ortaya bir sanat eseri koymak zorundadır. Bütün bunların neticesinde ben şahsen tarihî roman kaleme alan romancıları, diğer türleri kaleme alan romancılara kıyasla daha başarılı ve daha sanatkâr bulurum. Tezime şöyle bir misalle dayanak bulabilirim: Kemal Tahir, “Roman” tanımını yaparken romanın drama düşmüş insanı anlattığını söyler. Drama düşmüş insanın ise herkesin sorunsuz aştığı bir engelde sorunla karşılaşan ve o engeli aşma mücadelesi yaşayan insan olduğunu ifade eder. İşte bence tarihî roman kaleme alan romancı da diğer türleri kaleme alan romancıların sorunsuzca geçtiği engellerde takılan ve onu aşma mücadelesi yaşayan dram kişisidir. Bu yönüyle nasıl tarihî roman türlerin en dramatiği ise tarihî romancı da bir dramatik kahramandır.

Malumu olunduğu üzere her yazarın roman roman ilerleyen sanat kabiliyeti gibi, her milletin edebiyat kalitesi de zaman ve zemin değişikçe ilerleme gösterir. Bu ilerleme, edebiyat eserlerinin ve ede-

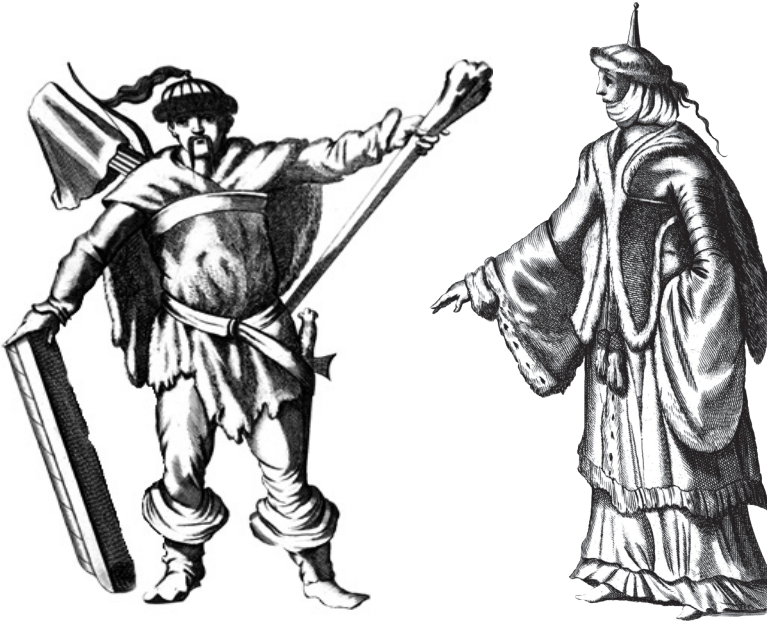
bi atmosferin yıllar içindeki gelişimleri gözlenerek tespit edilebilir. Fakat tarihî romanın bence pek üzerinde durulmayan bir özelliği de sadece edebiyat tarihi açısından değil, sosyal ve hatta siyasî tarih açısından önemli bir tetkik unsuru olmasıdır. Bir tarihî roman üzerinde yapılacak sıkı bir çalışmayla, romanın yazıldığı dönemdeki “resmi tarih” anlayışı pekâlâ anlaşılabilir. Yahut yine bu tip bir incelemeye, romanın yazıldığı dönemdeki toplumun tarihe eğilimi, o dönem hakim olan siyasî havanın getirdiği tarih perspektifi pekala ortaya çıkabilir. Ben bu sebeple tarihî romanları sosyolojik merceğe muhtaç birer sosyal ve siyasî tarih vesikası olarak da addediyorum.

İskender Fahrettin Sertelli’nin tarihî romanlarını da bu minvalde hem edebi hem sosyal hem siyasî tarih açısından eşsiz birer vesika olarak görüyorum. Zira Sertelli, Cumhuriyetin ilk yıllarının mühim bir başmuharriri (Gazete başyazarı) olmasının yanı sıra mühim de bir romancıdır. Üstelik o romanlarını, yeni kurulan cumhuriyet rejiminin dil, tarih, alfabe gibi inkılaplarını halka teşyi etmek için bir nevi vazife addederek yazmıştır. Dolayısıyla biz onun romanlarının derinine indiğimizde imparatorluk bakiyesinden yontularak inşa edilen genç cumhuriyetin tarih tezini, dil ve toplum anlayışını görebiliriz. Bunun dışında tarihi romanlar, yazıldığı dönemlerdeki akademik tarihçiliğin hangi aşamada olduğu hakkında da fikir verebilirler. Sertelli’nin romanlarında da genç cumhuriyetin akademik anlamdaki tarih birikiminin hangi noktalarda olduğunu rahatlıkla gözlemleyebiliriz. Velhasıl Sertelli’nin romanları, yeni bir tarih, edebiyat, dil ve toplum anlayışının radikal bir değişime uğradığı süreçte yazılan, muhtevasını sanatkârane bir mercekten ziyade sosyolojik bir mercek ile incelemeye almamız gereken mühim eserlerdir.

Böylesine önemli eserleri yeniden gün ışığına çıkaran Ötüken Neşriyat’a ve editör Oğuzhan Murat Öztürk’e sadık bir tarihi roman yazarı ve okuyucusu olarak teşekkürlerimi sunuyorum.

Hasan Erimez

BÖLÜM 1

PEKİN SARAYINDA GİZLİ BİR KONUŞMA

KUBİLAY'ın karısı o akşam çok sinirliydi. Oda hizmetçisi Ayşe kendisine, Roma'dan gelen prensesin o gece imparatorla birlikte yemek yediğini söylemişti. Prens Salina'nın Pekin sarayına geldiği günden beri, imparator, karısına eskisi gibi iltifat etmiyordu. Hâlbuki Kubilay zevcelerinin arasında en çok Tiyen-Fo'yu severdi. Tiyen-Fo Çinli bir prensesti. Kubilay bu kadınla Sung imparatorluğunun yıkıldığı gün, Çin'de evlenmişti. Tiyen-Fo çok güzel, uzun boylu, sehhar¹ bakışlı ve kibar bir kadındı. Aradan on yıl geçtiği hâlde henüz güzelliğini kaybetmemişti. Romalı prenses, Rahip Kroen ile Pekin'e geldiği tarihte otuz yaşlarında bulunuyordu.

Misyoner Kroen Roma'dan Pekin'e imparatora Hristiyanlık telkin etmek için gelmişti. Kubilay'ın karısı rahip Kroen'den şikâyetçi değildi. Rahip çok neşeli ve sevimli adamdı. Fakat yanındaki Romalı prenses çok işvebaz, çok fettan ve bilhassa çok zeki bir kadındı. Pekin'de birkaç gün misafir kaldıktan sonra gideceklerdi. Halbuki aradan üç ay geçtiği hâlde saraydan ayrılmamıştı... Bu gidişle gideceğe de benzermiyordu. İmparatoriçenin sadık hizmetçisi bu haberi getirdiği zaman, saray lamalarından² Panta da imparatoriçeyi odasında ziyarete gelmişti. İmparatoriçe Tiyen-Fo Ayşe'den bu haberi alınca, lamaya döndü:

“Sen kadın olsan, bu vaziyet karşısında ne yapardın Panto?” diye sordu. İmparatoriçenin gözlerinden ateş saçılıyordu. Çok hiddetliydi. O güne kadar imparatora ne prenses hakkında ne de bir başka kadın aleyhinde hiçbir söz söylememişti. Lama imparatoriçenin kulağına eğildi:

“Papa Nikola,* Kubilay'ın Hristiyanlığa temayül gösterdiğini duymuş. Misyoner Kroen'i* bu işe memur ederek Pekin'e göndermiş.

¹ Büyüleyici.

² Tibet ve Moğolistan'da Buda rahiplerine verilen isim.

* Fransiskanlar: Misyoner Jouan Croen. (Yazarın dipnotları * ile gösterilmiştir.)

* 1289'da Roma'da papalık mevkiini işgal eden dördüncü Nikolas. Bir gün Papa'nın İran'daki adamlarına Kubilay Han'ın İran valisi Ergun: “Hakan Hristiyanlığı çok seviyor. Ne duruyorsunuz? Çin'e misyonerler gönderip imparatoru Hristiyan yapmanın zamanı gelmiştir!” demiş. Papa bu söz üzerine Kubilay'ı Hristiyan yapmak için yıllarca uğraşmıştır. (Moğol Tarihi)

Umarım ki çok yakında, geldiği gibi, eli boş olarak dönecektir,” dedi. İmparatoriçe gözlerini açarak bağırdı:

“Ya prenses, onun da bir vazifesi mi var acaba?”

“Ben, bu prensesin asaletinden şüphelendim, imparatoriçe hazretleri! Bu kadın Venedikli bir korsan karısına benziyor.”

“Nereden anladın bunu?”

“Geçen akşam ben de imparatorun sofrasında bulunmuştum. Salina içki içerken, meyhanelerde oynayan rakkaseler gibi, sıkıcı kahkahalarla gülüyordu. Roma saraylarında yetişmiş bir prensesin bu kadar bayağı ve laubali bir tavırla Kubilay gibi bir imparator karşısında kendini kaybedercesine güleceğini sanmıyorum.”

“Ya ne sanıyorsun?”

“Papa tarafından imparatoru teshir³ vazifesiyle Roma’dan para ile tutulup Pekin’e gönderilmiş bir aşüfte.”

Ayşe dışarıya çıktıktan sonra, lama ile imparatoriçe baş başa kaldılar. Tiyen-Fo kabına sığamıyordu. Çok asabî ve hiddetliydi:

“Bu kadını mutlaka saraydan uzaklaştırmalıyız, Panto! Eğer Kubilay bu sahte prensese kapılır da rahibin mütemadi telkinleriyle Hristiyan olursa, imparatorluk manen Roma’nın esaretine düşer, Papa’nın yüzünü güldürmemek için ne mümkünse yapalım. Kubilay’ı ve imparatorluğu bu manevî esaretten kurtaralım.”

Lama akıllı ve âlim bir adamdı. İmparatoriçeyi teskin ettikten sonra:

“Kubilay rahiplere, hocalara kapılsaydı, şimdiye kadar bu dinlerden birini kabul ederdi,” dedi, “Moğol imparatoru hiçbir dine girmeden, hepsine hürmet ederek yaşamaya azmetmiştir. Bu fikrini rahip Kroen’e açıkça söyledi ve ben bu sözleri kulağımla duydum. Onu bu fikir ve kararından, dünyanın bütün güzel ve fettan kadınları bir araya gelseler çeviremezler. Fakat, bu işi sihirbaz Moya’ya havale ederseniz, o, umarım ki, Salina’yı Pekin’den çabuk kaçırmanın yolunu bulur.” İmparatoriçe Tiyen-Fo, lama gittikten sonra, zenci hizmetçisini çağırdı:

“Ayşe! Bana hakikati söylüyorsun... Bana yalan söylemiyorsun, değil mi? Haydi, bir daha anlat bakayım: Prens Salina imparatorun karşısında mı oturuyordu, yoksa yanında mı?”

Ayşe gördüklerini anlatmaya başladı:

³ Kuvvetli bir tesirle kendine bağlama.

“Prenses, İmparatorun yanında oturuyordu. Rahip de...”

İmparatoriçenin ince uzun kaşları birden kıvrıldı. Ayşe’nin sözünü ağzında bıraktı:

“Yeter!.. Ben senden rahibi sormadım. O, nerede oturursa otursun. Demek Romalı kadın, kocamın yanında, benim yerimi işgal ediyor!”

KUBİLAY'IN BİR SÖZÜ: “KANIMIZA, YABANCI KANI KARIŞAMAZ!”

KUBİLAY devrinde büyük Moğol imparatorluğunun sınırları çok geniş ve dağınıktı. Tarih, o zamana kadar Kubilay'ın imparatorluğu kadar geniş bir imparatorluk kaydetmemişti.

Büyük Moğol imparatorluğu Çin, Kora ve Tibet'ten başlayarak Tonkin, Koşinşin eyaletleri, Ganj nehrine kadar Hindistan, cenup denizinin tür çok adaları, Hazar denizine kadar bütün ülkelerle beraber, şarkî muhit denizinden Dinyeper nehrine kadar uzanan bütün memleketler Kubilay'ın idi. Bundan soma memleket sınırları Akdeniz sahillerine kadar inerek Bizans imparatorluğu ile de hem-hudut⁴ bulunurdu. Bu memaliğin bir kısmı doğrudan doğruya Moğollar tarafından, bir kısmı da beylik olmak üzere idare olunurdu. İmparatorluk dahilindeki en büyük eyaletlerden biri Selenga, diğeri Kora eyaleti idi. Bu eyaletler muhtelit birer heyet tarafından idare olunurdu, ayınca birer vali-i umumi de vardı. Bu heyetler imparatora sadakat yemini ile bağlılık göstermiş olan Müslüman, Hristiyan ve Budistlerden mürekkepti. Kubilay Çin'deki büyük memuriyetleri Çinlilere tevdi⁵ itimat edemiyordu. Bundan ötürü Çinlilerin ileri gelenleri Kubilay'a kızgındılar. Kubilay ordu ve hükümet emrinde Çinlileri istihdam, etmez değildi; fakat bunlar sayılacak kadar az ve bilhassa sadakatleri denenmiş kimselerdi, Semga bahadır bunların başında sayılabilirdi, Semga Çinli bir kumandan iken, vaktiyle Cengiz ordusuna iltica ederek, o zamandan beri Moğol hizmetinde kalmıştı. Yaşı çok geçkin olmakla beraber, Kubilay kendisini yanından ayırmaz ve en müşkül meselelerde reyini almayı ihmal etmezdi. Semga bahadır, Cengiz'in ölümünden sonra, Oktay Han'a da hizmet etmiş, Yuna'ya kadar akınlar yapmıştı. Bilâhare Oktay'ın torunu ve Kubilay'ın yeğeni olan Kaydo ile arası açılarak, Karakurum'dan Pekin'e gelmişti. Semga bahadır çok ihtiyar olduğu için, imparator, kendisinin imparatoriçe ile sık sık görüşmesine müsaade etmişti.

⁴ Sınırları bitişik olan.

⁵ Teslim etme.

İmparatoriçe Tiyen-Fo, bir gün bu ihtiyar kumandanla konuşurken, sarayda misafir bulunan Romalı prensesten bahsederek:

“Bu kadın memleketimizden ne zaman gidecek?” diye sordu.

İhtiyar kumandan İmparatoriçenin çok kıskanç bir kadın olduğunu bildiği için, incecik kaşlarını kaldırarak gülümsedi:

“Hakanı bırakın eğlenin, eğlenmek onun hakkıdır. Büyük Moğolistan’ı yaratan Kubilay Han’a bir Romalı prensesi çok görmeyin!” dedi. Tiyen-Fo’nun canı sıkıldı, o, ihtiyar generalden bu cevabı beklemiyordu. Mamafih Semga bahadır zeki ve anlayışlı bir adamdı, imparatoriçeyi kırdığını görünce ayağa kalktı. Özür diledi:

“Bu kadının saraydan hemen uzaklaştırılmasını hakana tavsiye edeceğimi vaat ediyorum,” dedi. Semga sözünde durmuştu. İmparatoriçenin yanından çıkar çıkmaz hakanın huzuruna çıktı. Bayan* bahadır, o günlerde Ganj üzerine hareket edecek olan ordu hakkında imparatora izahat veriyordu. Kubilay, Semga’nın geldiğini görünce sözü kesti. Bayan bahadır dışarı çıktı. Semga söze başladı:

“Ulu hakanım! Bugün imparatoriçeyi çok meyus gördüm. Sebepini sordum., bana prenses Salina’dan şikâyet etti.

Hakan gözlerini süzerek güldü:

“Tiyen-Fo çok kıskanç bir kadındır. Fakat, saraydaki cariyeler arasında Romalı misafirlerimizi herkesten fazla kıskanması manasız değil midir?”

“Salina’ya fazla iltifat ettiğinizi sezmiş olsa gerek!”

“Karımın hakkı var, Semga! Onun gözleri şimdiye kadar Salina gibi güzel ve cazibeli bir kadın görmemişti. Ben Romalı prensesin, ondan başka bütün saray kadınları tarafından kıskanıldığını sanıyordum. Demek ki karım da onunla meşgul oluyormuş!”

Semga bahadır, imparatorla fazla bir şey söylemeye cesaret edemedi.

İhtiyar general, hakana, Salina hakkında bu kadar söz söylemeyi kâfi görmüştü.

Kubilay:

“Karıma söyle meysus olmasın,” dedi, “bizim kanımıza, Papa’nın gönderdiği Hristiyan prenses kanı karışamaz. Benim neslim, karı-

* Bay-andan mürekkep bir kelimedir. Bay-an. (Sung) imparatorluğunu yıkan generalin adıdır.

mın ve kendi soyumun çocukları olacak ve yalnız bizim kanımızdan üreyecek.”

Semga bahadır, imparatorun dairesinden çıkar çıkmaz, tekrar imparatoriçeyi ziyaret etti, Kubilay Han’la konuştuklarını Tiyen-Fo’ya anlattı:

“Artık müsterih olabilirsiniz!” dedi. “Kubilay Han kendi soyuna yabancı kanı karıştırmak istemiyor.”

Ve imparatoriçenin yanında çok duramadı. Odadan çıkarken şu sözleri ilâve etti:

“Salina yakında memleketine dönecektir. İmparatoru fazla kızdırmayınız!”

Tiyen-Fo ihtiyar generalin sözünü dinledi:

“Gözyaşımı bugüne kadar kendisine göstermemiştim. Bugünden sonra da içime akıtacağım ve ona eskisi gibi neşeli görünmeye çalışacağım.”

Semga imparatoriçenin yanından çabuk ayrıldı. İhtiyar general, Kubilay’ın karısını yatıştırdığını umuyordu. Koridordan geçerken bir gölge gördü.

“İşte Ayşe geliyor...”

Semga, imparatoriçenin sadık hizmetçisini görünce:

“Ayşe!” diye seslendi.

Ayşe durdu:

“Ne istiyorsunuz, general?”

Semga bahadır, sarayda imparatoriçeyi kışkırtanlardan biri de bu zenci kadın olduğunu biliyordu:

“Senden bir şey istiyorum, Ayşe!”

Ayşe her nedense bu ihtiyar generalin saraya sık sık gelip gitmesinden kuşkulandır ve bilhassa Semga’dan hoşlanmazdı.

“Benden ne istiyorsunuz? Benimle konuşmak için bu loş yeri neden seçtiniz?” dedi. Semga birdenbire gözlerini açtı:

“Bugünden itibaren bir gözünü kör ve bir kulağını sağır yapacak-sın anladın mı?”

Ayşe dudağını bükerek gülümsedi:

“Anlayamadım, general!”

“İzah edeyim: Her gördüğünü ve her duyduğunu imparatoriçeye haber vermeyeceksin!”

“Nasıl olur? Ben Tiyen-Fo’nun para ile satın alınmış cariyesiyim...”

“Öyle amma, gevezeliğinin cezasını görürsün! Yaptığın iş hem çok fena hem de senin için çok tehlikelidir. Belki bilmiyorsun, fakat, haberin olsun ki, bu hareketinle iki hükümdarın arasını açacaksın! Arada sen yanarsın, Ayşe!”

Ayşe cevap vermeden kaçtı. İmparatoriçenin dairesine girdi.

KUBİLAY HAN İLE ROMALI PRENSES BAŞ BAŞA

“**R**OMA, Pekin’den büyük mü, Salina?”

“Hayır... Roma, Pekin’in bir mahallesi olabilir.”

“Moğolistan’da sizi eğlendirecek neler buldunuz?”

“Bahçeler... Mabetler... Vahşî hayvanlar...”

“Bunlardan başka hoşunuza giden bir şey yok mu?”

“Moğol muhariplerinin zırhlı elbiselerle saray önünde geçit töreni yapmaları da hoşuma gidiyor.”

“Rahip Kroen’in sarayda sıkıldığını söylüyorlar, doğru mu?”

“Doğrudur. Şehri benimle birlikte gezmek istiyor.”

“Bu dileğini bana neden söylemedi?”

“Çekiniyor.”

“Siz benim misafirimsiniz, memleketimde ve sarayımda sıkıldığınızı görürsem, ben de sıkılırım. Yarından itibaren şehrin her köşesini beraber geziniz!”

Kubilay Han, elçileri kabul salonunda Romalı prensesle konuşurken, Ayşe bu konuşmayı haber alarak derhâl imparatoriçeye koşmuştu. Biraz sonra salonun yan kapısındaki perdenin arasından bir kadın başı görüldü. Tiyen-Fo, perde arasından Kubilay’ı gözetliyordu, kalbi koparcasına çarpan imparatoriçe dizlerinin üstünde duramayacak kadar sinirlenmişti. Prenses Salina gözünün ucu ile imparatoriçeyi gördü, fakat, Kubilay Han’a bir şey sezdirmemi. Kubilay Han’ın yüzü gülmüyordu. Ciddi bir tavırla ayakta konuşuyordu:

“Şehri gezerken, büyük Buda mabedini de ziyaret ediniz! Bu mabet, dünyanın en büyük, en zengin tapınaklarından biridir.”

“Pencerelerinin ve kapılarının altından olduğunu söylüyorlar.”

“Sütun başlıkları bir araba dolusu inci ve zebercetle süslenmiştir. Kubbesi tamamıyla altın kaplamadır. Somaki sütunların kaidelerine Hindistan’dan getirilmiş siyah mermerler döşenmiştir.”

“Bütün Moğol hazinesini Buda mabedine dökmüşsünüz!”

“Doğrudur. ‘Büyük Buda mabedi’ yapılırken, bütün hazinemizi boşaltmıştık. Fakat, Buda’nın ruhu bizi çok çabuk sevindirdi. Hazinemiz kısa bir zaman içinde tekrar doldu. Hatta o kadar doldu ki, paranın bir kısmını fakirlere ve işsizlere dağıtmaya mecbur olduk.”

“Budanin dinini neden beğeniyorsunuz? Neden Hristiyan olmuyorsunuz?”

“Buda, insanların ebediyen ölmediğini söylüyor. Bir adam öldükten sonra, onun ruhu başka bir kalıba girerek, tekrar hayata kavuşuyormuş. İşte ben de Buda’ya bunun için tapıyorum. Yani ebediyen ölmek için...”

Kubilay ile Salina aşktan, şaraptan, eğlenceden değil bilâkis mabetlerden ve mabutlardan bahsediyorlardı. İmparatoriçe Tiyen-Fo bu konuşmayı sonuna kadar dinledi ve kurnaz prenses, imparatoriçe gidinceye kadar gülmedi, ciddiyetini muhafaza ederek daima şehir hayatından ve mabetlerden bahsetti. Tiyen-Fo büyük bir emniyetle perdenin arkasından uzaklaştı, odasına döndüğü zaman sinirleri az çok yatışmış ve öfkesi geçmişti.

KALIN DUDAKLI MABUT!

RAHİP Kroen mabet kapısında durdu. Romalı prensese döndü: “Dünyanın bütün altınlarını Kubilay bu mabede sarf etmekle ne kazanmış acaba?”

Salina hayretle dudağını büktü:

“Tekrar dünyaya gelebilmek hülyasıyla bütün Moğol hazinesini buraya boşaltan imparatorun aklına şaşıyorum doğrusu. Bu kadar zeki bir hükümdarın böyle kalın dudaklı ve sevimsiz bir mabuda tapmasına hayret etmemek kabil mi?”

İki tarafta büyük heykellere bakarak içeriye girmişlerdi. Onların Roma’dan Çin’e seyahat için geldiklerini ve imparatorun misafiri olarak sarayda yatıp kalktıklarını herkes biliyordu. Bilhassa saraydaki lamalar ve Buda mabedi rahipleri, Romalı misyonerle prensesi çok iyi tanıyorlardı. Kroen büyük Buda heykelinin önünde durdu:

“Bu ihtişam karşısında, ben, Kubilay’ın bir gün Budist olacağını sanıyorum.”

“Halbuki Kubilay dün gece yemekte bana Hristiyan olmayı tercih ettiğini söyledi.”

“Sözünde durursa, bütün dünyayı kazandık demektir.”

“Hakkınız var, sinyor! Kubilay’ın kalbine girmek, Çin seddini aşmaktan daha güç bir iştir.”

“Bu şerefi biz kazanırsak ikimizin adı da Babil’i, Perspolis’i⁶ fetheden büyük İskender’den daha büyük bir şöretle tarihe geçecek.

“Desene biz de İskenderler, Attilalar gibi birer fatih olacağız!”

“Şüphe yok, Salina! Kubilay gibi insanların kalplerine ve iradelerine hâkim olmak, dünyaya hâkim olmaktan daha güç, fakat daha şerefli bir iştir.”

Mabetteki rahiplerden biri yabancıların yanına sokuldu:

“Mabut huzurunda çok laubali duruyorsunuz, sinyor!”

Kroen, kendisine İtalyanca hitap eden Budist rahibin hayretle yüzüne baktı:

“Gözlerimizi kamaştıran bu ihtişam karşısında kendimizi unut-

⁶ Günümüz İranı’nda Şiraz şehrinin 70 km kuzeyinde yer alan İran kenti.

tuk, bizi mazur görünüz! Lâubaliliğimiz hürmetsizlikten değil, şaşkınlığımızdan ileri gelmiştir.”

Salina, rahibin sözlerini doğrulamak kastıyla gülümsedi:

“Buda’nın önünde, gözü gören ve kalbi çarpan bir insanın eğilmemesi imkânsızdır,” dedi.

İkisi birden kırmızı granitlerin üstünde diz çöktüler. Budist rahip biraz daha ilerlemişti. Büyük heykelin sarı mermer kaideleri önünde ellerini göğsünün üstünde birbirine kavuşturdu, gözlerini kapadı:

“Ey yere, göğe hükmeden ve yerdeki, gökteki mahlûklara iyiyi fenayı, acıyı tatlıyı, geceyi gündüzü tanıtan ulu mabut! Uzak illerden gelmiş iki yabancı zair⁷, eşîğinin dibinde diz çökmüşler, sana yalvarıyorlar! Onların yüreklerindeki kara bulutları, ebediyete ulaşan ışıklarınla aydınlat! Onları da bizim gibi zulmetten nura, fırtınadan sükûnete çıkar!”

Salina gözünün ucuyla Rahip Kroen’in yüzüne bakıyordu. Kroen mutaassıp bir Katolik rahibi olmakla beraber, üzerine aldığı vazife-nin ehemmiyetini ve büyüklüğünü takdir ederek susuyordu. Kroen, dinî inanışlarını, bir Budist rahibin duasıyla değiştirecek kadar basit fikirli ve boş kafalı bir adam değildi. O, Roma’da, Vatikan kilisesinin en çok okumuş ve dinler hakkında en derin tetkikler yapmış rahiplerinden biri idi. Budist rahip duasını bitirince adımlarını geriye doğru atarak döndü.

“Mabedin her köşesini gezmek ister misiniz?” diye sordu.

Salina:

“Zaten biz de bu maksatla gelmiştik, dedi, bu ziyaretten çok memnun kaldığımızı söylememe müsaade eder misiniz?”

Budist rahip, kendi mezhebine has bir tevazuuyla ile eğildi. Dudaklarının ucuyla gülümsedi. Fazla bir şey söylemedi. Yol gösterdi:

“Buyurunuz.”

Rahip önde, yabancılar arkada, yürüdüler. Budist rahip iki büyük mermer sütunun arasında durdu:

“İşte burası ‘cehennemler hükümdarının mahkemesi’dir. İnsanların ruhları burada sorguya çekilir,” dedi.

Prences Salina merakla sordu:

“Bu mahkemeye kimler gider?”

“Her ruhun bu mahkemede hesap vermesi gerektir. Dünya, iyi

⁷ Ziyâretçi.

ve kötü ruhlarla doludur. Herkesin iyi ve fena birer perisi vardır, bu periler sahiplerinden hiç ayrılmazlar ve onun dünyadaki efalini⁸ kaydederler. İnsan ölünce behemehâl ‘cehennemler hükümdarının mahkemesi’ne götürülür. Ve muhakemesi görüldükten sonra, bu mahkeme onun ruhunun tekrar nasıl bir bedene geçmesi lâzım geldiğine hükmeder. İşte insanlar bu hayattaki yani dünyadaki efal ve harekâtına göre, iyi veya kötü âlemlerde yeniden dirilir. İnsan iyi ise, iyi bir kalıba, kötü ise hayvan kalıbına girerek yaşar, kötü kalıba girenler ebedî azap içinde yaşarlar. Buda’nın insanlara iyi olmalarını tavsiye etmesinin sebebi, onları bu ebedî azaptan kurtarmak içindir.”

Salina duvarlarda bir takım korkunç resimler gördü, sordu:

“Bunlar nedir?”

Budist rahip duvara döndü:

“Dünyada günah işleyenleri mabut işkence cezasıyla tedip edeceği zaman onlara bu devleri gönderir. ‘Cehennemler hükümdarı’nın mahkemesinde bu cezaya müstahak olanlar, başka bir bedene girse-ler de devlerin gazabından kurtulamazlar.”

Misyoner Kroen başını Romalı kadına çevirdi:

“Çok ağır ceza, değil mi Salina?”

Prences bu sırada duvardaki resimleri tetkik ediyordu.

“İşte, korkunç bir resim daha,” diye mırıldandı.

Buda mabedi rahibi, Romalı misafirleri Budist yapacağı kanaatiyle -dakikalar geçtikçe- seviniyordu. Misyoner Kroen, prensesin gösterdiği büyük yedi başlı bir dev resminin önünde durmuştu. Bu dev resmi o kadar korkunç ve o kadar büyüktü ki, gözlerinde ışıldayan yeşil taşlar Hindistan’dan getirtilmişti. Kollarının üstündeki kabartmalarda insanlar yürüyebilirdi.

Buda rahibi prensesin yanına sokuldu:

“Halkın, fenalık yapmasına mâni olmak için, Kubilay, bu mabedi yaptırırken, işkenceye memur devlerin de büyük ve korkunç olmasını istemişti. Filhakika Kubilay’ın düşüncesi gibi, iri gözlü ve gövdeli devler yapıldıktan sonra, memleketteki fenalıkların önü alındı.”

Yabancı zairler hayretle birbirlerine bakiştılar. Kroen, Salina’nın kulağına fısıldadı:

“Roma’daki bizim mabetlerde aziz ve azize heykelleri canlı denecek kadar büyük ve mükemmeldir. Ama... Romalılar bu heykellerin

⁸ Fiiller, yapılan işler, eylemler.

taştan yapıldığını çok iyi bilirler ve onların önünde korku ile değil, sadece hürmetle eğilirler.”

“Keşke korku duyarak eğilselerdi, Kroen! Roma’daki fenalıkların belki yarı yarıya önüne geçmek mümkün olurdu. Yeni Pekin şehrindeki halk Romalıların on misli fazla olduğu hâlde, koskoca şehirde göze çaracak bir fenaliğe halkın temayül ettiği görülüyor.”

“Bu, acaba devlerin korkusundan mı, yoksa ‘Kubilay kanunları’nın çok şiddetli oluşundan mı ileri geliyor? Bana kalırsa halk, devlerden ziyade Kubilay’dan korkuyor!”

Mabetten çıktıkları zaman, ikisi de garip bir duygu ve inanış içinde bir müddet konuşmadan yürüdüler. Prenses Salina yavaşça gülmüsed:

“Buda acaba bizi kendine mi çekti?”

Kroen de gülmek için, kendini tutuyordu:

“Biz Kubilay’ı kendimize çekmek isterken, Buda’nın cazibesine tutulursak, cehennem devlerinin işkencesinden kurtulamayız.”

“Niçin?”

“Çünkü biz şarkı söyleriz, şarap içeriz, güzelleri severiz, hasımlarımızı ezmekten zevk duyarız, intikam duygularımız kuvvetlidir, düşmanla harp etmekten kaçmayız. Halbuki Buda insanları bütün bunlardan men ediyor ve miskinliğe alıştırtıyor. Biz Budist olursak bunlara alışamayacağımız için her gün bin günah işlemekten nefsimizi menedemeyiz. Rahipleri Buda’nın gittiği yoldan gitseler bile, Romalıların böyle bir yoldan yürümelerine imkân var mıdır?”

KUBİLAY'IN SARAYINDA BİR ATEŞ GECESİ

HER yıl birinci kanunun⁹ birinci gecesı sarayda bir (ateş gecesı) eğlencesı yapılırdı. Kubılay bu adeti kısmen Çinlılerden biraz da Hintlılerden almıştı. Hindistan'da yılda bir kere, ailelere uğur ve dirlik, hazinelere bereket gelsin diye bütün evlerin taraçalarında ateş yakarlardı.

Çinlıler de bu ateşı her mahallenin veya semtin meydanında yaklarlar ve evlenmek isteyen kadınlar ve genç kızlar gece yarısı bu ateş üzerinden üç defa atarlardı. Kubılay iki ulusun adetlerini birleştirerek, yılda bir kere birinci kanun gecesı sarayın taraçalarında ve pencerelerde, bahçenin müteaddit¹⁰ yerlerinde ve büyük havuz başında birçok meşaleler yaktırır ve eğlenceler tertip ederdi. Kubılay o gece yirmi dört kişilik bir ziyafet masasının başında oturmuştu. Bu masaya en çok sevdiği birkaç büyük rütbeli zabitle, generaller, valiler, prensler davetli olarak oturmuşlardı. Salonun birkaç yerinde ayrıca yere kurulmuş uzun sofralarda da ikinci derecede mevkii olanlar oturuyordu. Hakanın sofrasına iki genç zabitle diğer sofracılar hizmet ediyordu. Bu iki zabitle sofracıların ağızlarını -solukları imparatorun ve misafirlerinin yiyeceğı ve içeceğı şeylere temas etmesin diye- birer tülbentle bağlamışlardı.

Kubılay sofrada kadehini her defa eline alıp kaldırdıkça, salonun bir başka köşesinde bulunan müzik heyeti yeni bir parça çalıyordu. Kubılay kırmızı şarabı çok severdi. Şarap kadehini ağızına götürdüğü zaman masa başındakiler oturdukları koltuklardan derhâl kalkarak dize gelirler ve başlarını önlerine eğerek imparatora “afiyetler” dilerler, sonra tekrar yerlerine oturlardı.

Misafirlerin, imparator şarap içerken bakmaları ayıp sayılırdı. Hakanın sağında ihtiyar General Semga bahadır, solunda o sırada İran'dan Pekin'e gelmiş olan İran vali-i umumisi¹¹ Ergun, ondan sonra da sıra ile Romalı rahip, prenses Salina, bir diğer Hintli Me-

⁹ Aralık ayı.

¹⁰ Çok sayıda.

¹¹ Genel vali.

cusi prens ve karısı oturmuşlardı. Salonun ortasında altın yaldızlarla ve hayvanat resimleriyle kabartmalı dört köşe bir içki büfesi vardı. Bu büfenin ortasında içi tahminen yüz litre şarap dolu büyük ve muhteşem bir vazo duruyordu, sakiler bu vazodan ikişer litrelik kişilik sürahilere şarap doldurup her iki misafirin arasına bir tane bırakırlardı. İki kişi bir sürahidenden şarap içerdi.

Şaraplar kadehle değil, içi derin kaşıklarla içilirdi. Bu tarzda şarap içmek bütün ecneblerin hoşuna gitmekle beraber, Romalı prensesin de pek ziyade zevkini okşamıştı. Şarap sürahilerinin ağızları genişti ve dört ayaklı birer küçük sehpa üzerinde dururdu. İçki ve yemek arasında Kubilay fazla konuşmaz mütemadiyen müzik dinlemekten zevk alırdı. Salonun on sekiz büyük penceresinin her birinde bir başka renkli duman çıkaran meşaleler yanıyordu. Bu meşalelerden çıkan dumanların imparatoru ve misafirlerini rahatsız etmemesi için, her pencerede bir yelpazeci vardı. Bunların vazifesi dumanları dışarıya savurmaktı.

Yirmi dört kişilik hakan sofrasından başka, o gece yere kurulan sofralardaki davetlilerin sayısı sekiz yüz kişiden çoktu.*

Romalı rahip bir aralık prensesin kulağına eğilerek:

“Kendimi eski Roma’da Neron’un sarayında sanıyorum. Bu ne ihtişam... Bu ne debdebe!” diye mırıldandı.

Gece yarısını haber veren bir boru sesi bütün misafirleri harekete getirmişti. Kubilay ayağa kalkıyordu. Ve bütün davetliler de hep birden ayağa kalkmışlardı. Büyük Moğol imparatoru arkasındaki pencereye doğru yürüdü... Pencerenin içinde yanan ateşe ellerini uzattı.

“Dünyayı yaratan ve bütün mahlukları idare eden ulu Tanrı’dan Moğolistan’da yaşayan insanlar için refah ve saadet dilerim,” dedi...

* Kubilay’ın sarayı dört köşeli büyük bir bahçenin içinde idi. Bahçenin dört köşesinde birer yüksek kuleli bina vardı... Bunlarda harp aletleri durur ve kulelerin üstünde nöbetçiler dolaşırdı. Bahçede ikinci bir murabbain bir iç duvarı daha vardı ki, bunun içinde imparatorun hazinelerine mahsus sekiz bina göze çarpardı. Sarayın bu iki çevreme duvarının ortasında da hakanın ikametine ayrılan bina vardı. Bu binanın içinde ve tam ortasında dört büyük salonu bir kapıdan birbirine geçiren ve bu salonların birleştiği muazzam bir ziyafet salonu bulunurdu. Bu ziyafet salonunda çok defa altı bin kişinin birden yemek yediği ve ağırlandığı görülmüştü. Saraya altı bin davetli geldiği zaman, saray müstahdeminden bir o kadarı da davetlilere hizmet eder ve bu kalabalık ekseriya bir ziyafet salonundan ziyade bir ordu karar-gâhını andırırdı.

Tekrar döndü, yerine oturdu. Bu, ateşe tapınmak değil, ateş önünde Tanrı'dan uğur ve saadet dilemekti. Ve davetliler arasında bulunan Müslüman, Hintli, Hristiyan ve ecnebi... Muhtelif din ve milliyette insanların hepsi de kendi dilleriyle kendi mabutlarına yalvararak aynı dileği tekrarlamışlardı. Hatta Romalı misafirler bile...

Prenses Salina, rahibe:

“Bütün bir senenin refah ve saadet içinde geçmesini Allahtan dilemek hiç de boş ve manasız bir temenni değildir. Bu merasime iştirak etmekle Budist olmuş sayılmayız... Değil mi?” demekten kendini alamamıştı.

Rahip Kroen:

“İmparator Asyalıların inanışlarına ve ananelerine daha çok mütemayıl görünüyor. Hristiyan adetlerinden hiçbirinin bu sarayda tatbik edildiğini görmüyorum. Mamafih Kubilay her dinden iyi ve faydalı olan şeyleri almakta gecikmiyor. Biz de kendisine bir hediye versek fena olmayacak,” dedi.

Salina, Kroen'e sordu:

“Ne verebiliriz?”

“İlk önce yapacağımız şey: İmparatora ‘İsa’ya’ hürmet hissini telkin etmek olmalıdır. İmparator, Buda'yı tanıdığı kadar, hazreti Mesih'i de tanırsa, bu bizim için büyük bir kazançtır.”

Kubilay'ın harem kadınları da aynı salonun sol köşesinde ayrı bir sofrada oturmuşlardı. Hakan ziyafet geceleri sofrasında kendi mensuplarından bir kadın bulundurmazdı. Bütün hatunlar imparatoriçe de dahil olmak üzere yerde kurulmuş sofralarda otururlardı. Kubilay pencereden dönerken, her yıl olduğu gibi harem sofrasını uzaktan selamlamıştı. Bu gecenin en büyük ve göze çarpan hususiyetlerinde biri de “eşik dayağı” faslı idi. Garip bir Moğol adetine göre bu salona girip çıkanların büyük kapıdaki eşığe basmaları büyük uğursuzluk sayılırdı. Bir insan hakan eşığına yanlışlıkla ve dalgınlıkla basmış olsa dahi, hemen orada, sırf bu iş için nöbet bekleyen iri boylu iki Moğol nöbetçisi tarafından çırlıçılak dövülürdü.*

O gece bereket versin ki salona girip çıkanlar çok dikkatli dav-

* Seyyah Marco Polo'nun anlattığına göre, bir gün Frer Bartelmi seferde Menkü Han'ın otağından çıkarken dalgınlıkla eşığe basmış ve kapının dışında duran nöbetçiler kendisini yakalayarak soymaya başlamışlar. Fakat Menkü Han bu papazı yabancılığına hürmeten affetmiş. Bartelmi dayak yemekten kurtulmuş.

ranmışlar ve içlerinden hiç kimse dayak yememişti. Rahip Kroen bu ziyafetten bir hafta önce, bir başka ziyafet sırasında bu yasağı unutarak kapının eşiğine basıvermişti. Kapı nöbetçisine “Her kim olursa olsun, döveceksin!” emri verildiği için, nöbetçiler derhâl rahibi yakalayarak cübbesini çıkarmaya başlamışlardı. Fakat, General Semga bahadır imdada yetişerek nöbetçilerin elinden zorla almış ve yabancılığına hürmeten dayaktan kurtarmıştı. O gece hükümdarın yanında Kroen’in düşündüğü bir şey vardı: Dayak meselesi. Ve Salina’nın kulağına eğilerek:

“Allah’ın bütün talihli kulları bu gece buraya toplanmışlar,” dedi, “hiç kimse eşiğe basmadı. Hele bir yanılan olsa da nasıl dayak yediğini görsek...”

Romalı prenses yavaşça cevap verdi:

“Memleketimize dönünceye kadar talihimiz yardım ederse, eşiğe basmayacağız. Fakat, bir de yanılıp basarsak, hâlimiz haraptır. Geçen gün Hintli prensi nasıl dövdüklerini gördün ya!”

“O dayağa müstahaktı.”

“Niçin?”

“Çünkü üç kere affedildi. Bir insan beş o gün içinde aynı hatayı dört defa tekrarlırsa, dayak değil, derisini yüzünler.”

“Hakan ne zaman sarhoş olacak acaba?”

“Çok içiyor ama hiç de sarhoş olmaya niyeti yok.”

“İmparatoriçeye dikkat ediyor musun?”

“Uzaktan daima bizi tecessüs ettiğinin¹² farkındayım.”

“Ben bu kadından çok korkuyorum.”

“Bir şey yapamaz... Onun da korktuğu bir Kubilay var. Biz Kubilay’ın misafiriyiz. Moğollar misafirlerine çok saygı gösteriyorlar. Dışarıda kalsaydık, belki bir fenalık görebilirdik ondan.”

Fısıltı hâlinde devam eden bu kısa konuşma çok sürmedi. Kubilay saray muhafızına eli ile işaret ederek seslendi:

“Haydi, oyuncular ve hokkabazlar gelsinler. Misafirlerimin canları sıkılmaya başladı.”

Gece yarısından sonra, oyuncular, hokkabazlar, dalkavuklar sıra ile küme küme salona geldiler. İlk önce oyuncular yani rakkaseler ve kadın kılığına girmiş erkekler taklit yaparak Kubilay’ın masası önüne sıralandılar. Bunlardan on ikisi kadın ve on ikisi erkek olmak

¹² Aslını anlamak için gözetlemek.

üzere yirmi dört sanatkâr muhtelif numaralar yaparak hem hakanı hem de misafirleri güldürmeye başladılar. Kubilay az ve bilhassa güç gülen ve her şeyden zevk almayan bir hükümdardı. Rakkaseler birbirlerine sarılarak yerde takla atarcasına oynuyorlar ve şarkılar söylüyorlardı. Bu Çinlilerin ulusal oyunlarından biriydi. Kubilay bu oyunu seyrederken her zaman gülerdi.

Bunların arkasından Moğol, Mançuko ve Tibet oyuncularını meydana çıkıldılar. Bu oyuncular da ucu sivri kamalarla çok heyecanlı oyunlar yaparak bütün misafirlerin alakasını çekmişlerdi.

Kubilay eğlencelerde değişiklikten hoşlandığı için numaralar sık sık değiştiriliyordu.

Rakkaselerden sonra hokkabazlar meydana atıldılar. Salon çok büyük ve davetlilerin sayısı bine yakın olduğundan, her köşede ikişer, üçer hokkabaz hünerlerini göstermeye başlamışlardı. Kubilay hokkabazlardan da çok hoşlanırdı. Çinli bir hokkabazın hükümdar karşısında hünerler gösterirken ağzından bir sürü civciv ve güvercin çıkarması; bir diğerinin de uzun kılıçları boğazından karnına kadar sokması gibi marifetleri Kubilay'ın dikkat ve zevkle seyrettiği oyunlardandı. Bütün bunlardan sonra ortaya çıkan meddahlar ve dalkavuklar, herkesi binbir soytarılıklar ve nükteli sözlerle eğlendirmişlerdi. Hakanın sarayında yatıp kalkan dalkavukların sayısı yüzden fazla idi. O gece bunların hepsi de sahneye çıkmışlardı. Ateş gecesi işte böyle bin bir gece masallarından çok daha parlak eğlencelerle sabaha kadar sürmüş, güneş doğmadan misafirlere sıcak şarap ikram edilmişti. Artık hakan istirahat etmek üzere odasına çekiliyordu. Davetliler hükümdarın önünde eğilerek dağılmışlardı.

KUBİLAY'IN AVA GİDİŞİ

KUBİLAY, ateş gecesinden on beş gün sonra, Şang-to'daki ormana yaban boğası avına gidiyordu. Şang-to, Pekin'in elli fersah şimalinde hakanın yazlık saraylarından birinin olduğu yerdeydi. Kubilay, yaz mevsiminin haziran, temmuz ve ağustos aylarını bu sarayda geçirirdi.

Şang-to'daki ormanda birçok av hayvanları bulunurdu. Şang-to sarayı bir tepenin üzerinde, Kubilay tarafından yaptırılmıştı. Bu mevkiin yamaçlarında birçok köyler ve evler vardı.

Kubilay'ın ava gitmesi, büyük bir harp hazırlığı kadar mühimdi. Pekin'de her biri onar bin kişiden mürekkep iki avcı fırkası vardı. Bunlardan birinci fırka mavi, ikinci fırka ise kırmızı elbise giyerlerdi. Kubilay büyük kış avlarına bu iki fırka ile giderdi. Pekin sarayının önündeki, yılda bir kere yüz bin kişilik ordunun geçit resmi yaptığı büyük meydana kırmızı ve mavi elbiseli avcılar atlarına binmişler, davetlileri ve hakanın fillerini bekliyorlardı. Hakan ava giderken, dört fil ile çekilen muhteşem bir tahtırevana binerdi. O gün avcılardan başka, hakanın peşinden gelen dört yüz kişilik bir misafir kafillesi de atlar ve tahtırevanlarla sarayın önünden geçmeye başlamıştı.

Kubilay, nöbetçiye:

“Elindeki mızrağı at ve peşimden gel!” diye seslendi.

Tangut o gün hakanla birlikte ava gitmek niyetinde değildi. Yeni bir savaştan döneli henüz bir hafta bile olmamıştı. Kubilay'ın emrine karşı gelemezdi... Fakat bu teklif Tangut'un canını sıkırmıştı. Maiyet zabiti elindeki mızrağı yere attı ve hakanın peşinden yürüdü. Kubilay dört fil ile çekilen tahtırevana binerken, Tangut'u da yanına almıştı. Tahtırevanda Tangut'tan başka 12 maiyet zabiti daha vardı. Bunlar hakanın arkasında ayakta dururlardı. Tangut bu eğlenceli av alayına neden katılmak istemiyordu.

Kubilay Han ava gidedursun... Biz gelelim bu düğümü çözmeye.

Kubılay Han'ın dört karısı vardı. Hakan bunların dördüne de imparatoriçe unvanını vermişti. En çok sevdiği de daima meşgul olduğu zevcelerinden biri Tiyen-Fo, diğeri de Canım hatundu. Canım hatun çok güzel, fakat çekingen ve kocasının işlerine karışmaktan korkan bir kadındı. Dairesinden dışarıya çıkmaz ve hakanın gözdeleleriyle uğraşmazdı. Tiyen-Fo'ya gelince: Bu kadın Çinli olmakla beraber zekâsıyla kocasının gözüne girmişti. Kubılay, bazı memleket işlerinde onun da reyini alır, kendisiyle uzun boylu konuşmalar yapardı. Tiyen-Fo aynı zamanda çok kıskanç bir kadındı. O da Canım hatun kadar güzel, hatta ondan daha gençti. Tiyen-Fo, Kubılay'ın gözdeleleriyle de uğraşmaktan geri kalmazdı. İşte bu Çinli imparatoriçe kocasının ava gitmesinden istifade etmeye karar vermişti. Hassa zabiti Tangut, Tiyen-Fo'nun adamıydı imparatoriçenin görülecek mühim işleri vardı. Tiyen-Fo, bir gün önce Tangut'u çağırarak:

“Yarın Kubılay'la ava gitmemek için bir yalan uydur... Yorgunluktan ve rahatsızlığından bahset!” demişti.

İmparatoriçenin maksadı, Tangut'u Romalı prensesin peşinde takmak ve onu Pekin'den uzaklaştırmaktı. Kubılay tahtırevana bineceği sırada Tangut'u da yanına almasıyla imparatoriçenin bütün planları suya düşmüştü. Tiyen-Fo bu işi kendisine bağlı zabitlerinden bir başkasına da gördürebilirdi. Fakat Tangut imparatoriçenin sadık bir adamıydı.

Tangut'un hakanla birlikte ava gidişi Tiyen-Fo'nun canını sıkırmıştı. Tiyen-fonun maiyetinde yalnız üç yüz kadın cariye ve bir o kadar da haremağası vardı. Diğer imparatoriçelerin maiyeti de hemen hemen bunun kadar kalabalıktı. Yalnız bu dört imparatoriçenin saray halkı on bin nüfusu geçiyordu. İmparatorun gözdeleleri ve diğer zevceleri ve bunlara hizmet eden cariye ve haremağalarının sayısı da altı bini buluyordu ki, bütün bu kalabalığın tutarı on altı bin kişiden fazla idi.

TANGUT AVDAN ÇABUK DÖNÜYOR

TANGUT yolda rahatsızlanmış ve imparatorun müsaadesiyle üç gün sonra Pekin'e dönmüştü.

Tiyen-Fo, Tangut'un döndüğünü haber alınca şaşırıldı. Tangut imparatoriçenin hizmetinde bulunmak ve kendisine yararlılık göstermek istiyordu. Tiyen-fo'nun Romalı prensesi kıskandığını da anlamıştı. Çinli imparatoriçe Tangut'u görünce sevindi:

"Nasıl gelebildin?" dedi. "Kubilay seni neden yanında alıkoymadı?"

"Hastalığımдан bahsettim. 'Öyleyse ben gelene kadar Pekin sarayında istirahat et,' dedi ve beni bir ata bindirip geri gönderdi."

Tiyen-Fo meydanı boş bulmuştu. Kubilay'ın on beş günden önce dönmesi ihtimali yoktu.

"Tangut... Bana yardım etmeni istiyorum!" diye söze başladı. Tangut imparatoriçenin kendisinden ne isteyeceğini anlamadan:

"Her zaman sizin buyruğunuz altındayım!" diyerek yere diz çöktü...

Güzel imparatoriçe çok asabi idi:

"Semga bahadır Kubilay'a Romalı misafirlerinden bahsettiği zaman kendisine 'Onlar birkaç güne kadar memleketlerine dönecekler!' demiş. Hâlbuki rahiple prenses saraya yerleştiler... Dönmeye niyetleri yok," dedi. Tangut sordu:

"Çabuk gitmelerini mi istiyorsunuz?"

"Evet. Ve bunun için senden yardım istiyorum. Bu işi ancak sen yapabilirsin!"

"Semga bahadır da onların bir an önce Pekin'den gitmelerini istiyor mu?"

"Evet, hem de benden çok..."

"Bana birkaç gün meydan veriniz, onları Kubilay avdan dönmekten kaçırtaayım buradan!"

"Sana bir hafta müsaade... Fakat Kubilay gelmeden bu işi bitirmelisin! Çünkü Romalı prenses Kubilay gelinceye kadar burada kalırsa Kubilay'ın avdetinden sonra belki de hiç dönmeyecek."

“Bir duygunuz var mı?”

“Duygu değil... Sadece bir şüphe... Hatta bu şüphe Canım hatunun içine de düşmüş. Dün bana cariyelerinden biriyle haber göndermiş. ‘Bu Romalı kadın saraydan memleketine ne zaman dönecek?’ diye sormuş.”

“O hâlde tehlikeyi o da sezmiş.”

“Tehlike el ile tutulacak kadar büyüktür ve göz önünde duruyor.”

“Ben imparatorun bir Hristiyan karısına kapılacağını ummuyorum. Onlara karşı bu kadar yumuşak davranışının belki de başka bir sebebi vardır.”

“Bu sebep ne olabilir? Hakikat olan şudur: Kubilay Han bu kadından çok hoşlanıyor. Çünkü Prenses Salina Avrupalı bir kadındır.. Çok güzel ve cazibelidir.”

“İmparator bir Avrupalı kadının cazibesine kapılacak kadar zayıf iradeli bir erkek değildir. Ben Kubilay Han’ı çok iyi tanırım...”

“Benim kadar tanıyamazsın! Ben onun karısıyım... Beni de sevmeyi gibi görünmüştü... Aldıktan sonra aşkını itiraf etti. Bana ‘Seni çılgınca sevmiştim. Beni bakışlarınla teshir etmiştin!’ dedi. Yarın onunla evlenmeyeceğini ve ona da aynı sözleri söylemeyeceğini kim temin edebilir? Hâlbuki o zaman Kubilay Han’ın Canım hatun gibi güzel ve sevimli bir karısı ve ondan birkaç çocuğu vardı.”

“Canım hatun da Romalı prensesi kıskanıyor demek...”

“Bence bu kıskançlıktan ziyade bir haysiyet ve izzeti nefis meselesidir. Biz Kubilay’ın soyuna yabancı kanı karıştırmamaya Canım hatunla birlikte ant içtik.”

“Ya imparator böyle bir izdivaca karar vermişse?”

Tiyen-Fo’nun gözleri şimşek gibi parıldadı:

“O zaman bu kadını öldürmekten başka çare yoktur.”

“Ben yalnız bunu yapamam, imparatoriçem... Ölünceye kadar hiç kimsenin kanını akıtmamaya yemin ettim.”

“Harbe gidersen ne yapacaksın?”

“O zaman yurduma ve hakanıma borçlu olduğum ödevi yapmış olacağım. Hâlbuki şimdi böyle bir ölümle ancak sizi memnun edebilirim!”

“Bu meseleyi sonra gene görüşürüz. Şimdilik kimseyi öldürtmeye karar vermiş değilim.”

“O hâlde ben hemen işe başlayabilirim. Tekrar edeyim: Ölüm-

den başka her dileğini yapmaya hazırım. Ve umuyorum ki prenses ve rahip benim tehditlerimden sonra Kubilay'ın avdan dönmesini beklemeden çıkıp gideceklerdir.”

SARAYIN HAYVANAT BAHÇESİNDE BİR KARŞILAŞMA

PEKİN sarayının iç bahçesinde beslenen hayvanlar arasında balıklar büyük bir yer tutardı. Bahçede iki büyük balık havuzu vardı. Bunlardan birinde büyük birinde küçük balıklar beslenirdi. Kubilay balık yemesini de balık avını da çok severdi. Bazen büyük balıkların bulunduğu havuza gelir, olta veya ağlarla balık tutar, sonra bunları tekrar havuza bırakırdı. Ekseriya küçük balıkları yemeyi tercih ederdi.

Tangut o gün, büyük balıkların bulunduğu havuz başında dolaşırken birdenbire Romalı prensesle karşılaşmıştı. Prensес Salina bu karşılaşmadan hiç de memnun değildi. O, Tangut'un haşın bir erkek olduğunu ateş gecesi anlamıştı. Tangut ateş gecesi iki cariyeyi döverken, prenses Salina bu acıklı sahneyi uzaktan görmüştü. Salina Tangut'a görünmek istemedi. Fakat Tangut Romalı kadını önledi:

"Balık avına mı çıktınız prenses?"

"Hayır. Sadece onları seyrediyorum."

"Büyük balıkların birbirini kovalaması, birbiriyle boğuşması ne kadar heyecanlıdır."

"Tıpkı büyük adamların birbirini kovalaması, birbiriyle boğuşması gibi..."

Salina kaçmak imkânı bulamayınca konuşmaya mecbur olmuştu.

Tangut havuzun kenarına yaslandı:

"Ben sizi hakanla birlikte yaban öküzü avına gitti sanıyordum! Meğer siz burada kalmışsınız..."

"Çok istedim gitmeyi... Fakat birdenbire rahatsızlandım."

"Gidemediğinizden ötürü fazla müteessir olmasanız gerek."

"Bilakis. Hakanı avda görmek fırsatını kaçırmak istemezdim."

"Rahatsızlığınız geçti mi?"

"Henüz geçmedi... Dizlerimde gittikçe artan bir dermansızlık var."

"Bu rahatsızlık memleketinize dönmenize mâni olacak kadar artarsa ne yapacaksınız?"

Salina, Moğol zabitanın yüzüne manalı bir gülüşle baktı:

“Misafirsevenliğinizden emin olduğum için, burada uzun müddet kalmaktan endişe etmiyorum.”

“Rahip Kroen de sizin gibi rahatsız mıdır?”

“Hayır. O, Pekin’in havasından çok memnundur.”

“Yalnız siz şikâyet ediyorsunuz demek...”

“Ben de şikâyetçi değilim. Fakat dizlerimi saran bu dermansızlığın sebebini anlayamadığıma üzülüyorum.”

“Hakanın hekimlerine baktırdınız mı?”

“Baktırdım.”

“Ne dediler?”

“İstirahat tavsiye ediyorlar. Hatta ilaç bile verdiler.”

“Hakanın tabipleri çok hazıktır¹³ ve ilaçları pek müessirdir. Umarım ki beş on güne kadar rahatsızlığınızdan eser kalmayacak ve uzun yol yürümekte güçlük çekmeyeceksiniz!”

Salina, Moğol zabitanın sarayda çok nüfuzlu bir şahsiyet olduğunu bilmeseydi bu nükteli sözlerden manalar çıkarmaya lüzum görmeyecekti. Fakta, Tangut hem hakanın hem de imparatoriçe Tiyen-Fo’nun sadık adamlarındandı. Ve bunu Romalı kadın da sezmişti.

Salina hastalık bahsini kapatmak ve havuzdaki balıkları bahse mevzu yapmak istedi. İri gövdeli, kısa kuyruklu bir balığın süratle suyun içine dalışını göstererek:

“Ne hırçın bir balık, dedi, koskoca havuzun içine sığmıyor.”

Tangut cevap verdi:

“Engin denizlerde yaşamaya alışmış... Hakkı var. Hürriyeti elinden alınmış bir insanı, ne kadar büyük ve muhteşem bir sarayda yaşatsalar, gene mahpustur.”

“Kubilay’ın sarayında buna benzeyen binlerce balık var... Değil mi?”

Tangut güldü:

“O kadar çok ki... Hatta imparatoriçeler bile. Ve -kim bilir- belki yarın... Belki öbür gün siz de hakanın balıkları arasına gireceksiniz!”

Salina birden şaşaladı:

“Akdeniz sularında büyüyen bir balığın bu küçücük havuzda yaşayabileceğini umuyor musun?”

“Mademki bütün bu balıklar uzun zamandır bu küçük havuzda yaşayabiliyorlar... Onlar da sizin gibi uzak denizlerden gelmişlerdir!”

¹³ Uzman hekim.

“Burada kalmak istesem, bu kalışımın memnun olanların sayısı memnun olmayanlardan çok mudur acaba?”

“Zannetmem...”

“Niçin?”

Tangut havuzdaki balıkları gösterdi:

“Bakınız şu mahluklara! Hepsi birbirini kovalıyor... İşte siz de tıpkı onlara benzersiniz! Uzun zamandan beri bir arada bulundukları hâlde, büyük küçüğü yutmak için fırsat kollar.”

“Ya yutamazsa?”

“Yutacak çağa gelinceye kadar koşar, kovalar... Dövüşür... Ve nihayet kendi midesine uygun birini yakalayıp yutmak fırsatını bulur. Misal mi arıyorsunuz? Bunlardan hangisinin karnını yarsanız, içinden bir başka balık çıkar. Bunu belki siz de gözünüzle görmüşsünüzdür!”

Romalı prenses:

“Evet, gördüm,” dedi. “İnsanlar gibi, bütün hayvanla, kendinden küçükleri yutmaya ve yemeye çalışır.”

“Rahip Kroen bugün odasından çıkmadı mı?”

“Kitap okuyordu... Belki biraz sonra o da gelir bahçeye...”

“Sinyor Kroen’in hakana Hristiyanlık dinini telkin etmekteki maharetine şaşıyorum doğrusu. Hiçbir kuvvet karşısında sarsılmayan Kubilay gibi bir hükümdarı Hristiyanlığa ne çabuk ısındırdınız!”

Prens Salina Moğol zabiti ile bu mevzu üzerinde konuşmak istemiyordu.

Genç kadın bu söze cevap vermedi. Biraz sustu...

Sonra birden havuzun içine küçük bir taş parçası atarak:

“Bakınız, dedi. “Koskocaman bir balık, küçücük taştan nasıl ürküp kaçıyor!”

Tangut havuzun içine baktı.

Salina acaba bununla Moğol zabiti ne anlatmak istemişti?

Tangut fazla düşünmek fırsatını bulamadı...

Birdenbire arkasından akseden bir ses işitti.

“Deminden beri sizi çağırıyorum... Duymuyor musunuz?”

Bu ses Ayşe’nin sesiydi.

İmparatoriçenin zenci cariyesi koşarak bahçeye inmişti.

Tangut:

“Ne istiyorsun, Ayşe?” diyerek prensesin yanından ayrıldı... Zenci cariyenin yanına koştu.

Ayşe:

“İmparatoriçe sizi pencereden gördü... Prensesle birlikte kendi dairesine davet ediyor!” dedi. Tangut birkaç saniye düşündü.

Prensesin imparatoriçe ile karşılaşması acaba prenses için tehlikeli olacak mıydı?

Tangut bunu düşünmeye mecburdu. Çünkü prenses, imparatoriçenin kıskançlığına kurban giderse, yarın Kubilay bunun hesabını Tangut’tan soracaktı.

Tangut bu ihtimali düşünmekle beraber imparatoriçeye verdiği sözü hatırladı, prensese:

“İmparatoriçe Tiyen-Fo sizinle görüşmek istiyormuş!” dedi. Salina birdenbire “Hayır... Gidemem,” diyemedi. Ayşe’nin peşine takıldılar... Ve onun gösterdiği yoldan harem dairesine geçtiler.

SEZAR, ÇİN'E GELMEDİ FAKAT KUBİLAY ROMA'NIN YOLUNU BİLİR!¹⁴

TANGUT ayakta duruyordu. İmparatoriçe, Romalı prensese yanında yer göstermişti.

Ayşe kapının iç tarafında arkası dönük nöbet bekliyordu. İmparatoriçe Tiyen-Fo, prensese sordu:

“Pekin’e ilk geldiğiniz günden sonra sizi bir daha göremedim. Benden niçin kaçıyorsunuz?”

Salina böyle bir sual karşısında kalacağını ummadığından, birdenbire şaşaladı:

“Kaçmıyorum,” dedi. “Sizinle görüşmek benim için bir şereftir. Sizi rahatsız etmekten korktuğum için ikinci defa bu şerefi göstere-medim.”

“Canım hatunla sık sık görüştüğünüzü duyuyorum. Onunla daha çabuk ve kolay anlaştınız galiba?”

“Hayır. Canım hatun beni çağırmadan yanına gittiğim vaki değildir. Roma’da kraliçeler davet etmeden, yanına kimse gidemez. Bu, bizde Sezar’dan kalma bir ananedir.”

Tiyen-Fo cariyesine seslendi:

“Ayşe, şerbet getir bize...”

Ayşe derhâl odadan çıktı. Ve biraz sonra elinde bir tepsi ile tek-rar odaya girdi. Tiyen-Fo’nun şerbetleri meşhurdu. İmparatoriçenin şerbetini içenler bir daha geri dönmezlerdi. Tangut ayakta titremeye başlamıştı. Ayşe ilk önce tepsiyi imparatoriçeye uzattı. Ondan sonra prensesin önünde eğildi. Tepsinin içinde üç bardak demirhindi şerbeti vardı. Üçüncü bardağı da Tangut almıştı. Yudum yudum içerek konuşuyorlardı:

“İmparator Sezar vaktiyle Çin’e gelmiş mi?”

Salina cevap verdi:

“Hayır. Fakat büyük ülkeleri istila etti ve Roma imparatorluğuna bağladı. O hayatta iken Roma’ya hiç kimse el uzatamazdı.”

“Ya şimdi?”

¹⁴ Çin ve Moğol tarihleri

“Roma, Çin’e çok uzaktır. Ve Roma daima Romalıların kalacaktır.”

“Sezar, Çin’e gelmedi. Fakat Kubilay, Roma’nın yolunu bilir.”

“Roma’nın yolu çok dardır, imparatoriçem! İmparator hazretleri ise çok şişmandırlar...”

“Büyük Moğol imparatorunun Tuna’da iki ve Rusya’da dokuz valisinin bulunduğunu biliyor musunuz?”

“Evet. Fakat Romalılar imparator hazretlerinin daima dostu olarak kalmak niyetindedirler.”

“Günün birinde Romanın bir Moğol vilayeti olması ihtimalini düşünmediniz mi?”

“Hayır. Böyle bir ihtimali ancak düşman memleketler düşünebilir. Biz Kubilay Han’ın candan dostları ve hayranlarıyız. Bu dostluğumuzu, buraya kadar gelmekle fiilen de göstermiş olduk. İmparatoriçe hazretleri bize karşı neden bu kadar haşın davranıyorlar? Romalılar, hiçbir zaman bu kıymetli dostlarını herhangi bir sebeple rencide etmeyi düşünmemişlerdir ve düşünmezler. Başta papa olduğu hâlde bütün İtalyanlar, imparator ve imparatoriçe hazretlerinin sıhhat ve muvaffakiyetleri için daima dua ederler.”

Tangut, dakikalar geçtikçe heyecandan heyecana, şüpheden şüpheye düşüyordu. Romalı prenses birdenbire zehirlenip yere yuvarlanacak olursa ne yapacaktı? Salina’nın sözleri imparatoriçenin hoşuna gitmemiş değildi. Hatta bir aralık prensese:

“Sezar bugün yaşamış olsaydı, muhakkak sizinle evlenirdi!” demekle de zekâ ve istidadını takdir etmişti.

Salina hatipler gibi düzgün konuşuyordu. Sözlerinde hiçbir manasızlık ve bilhassa imparatoriçeyi rencide edecek fikirler yoktu. Hatta Tiyen-Fo, prensesin biraz sertçe konuşmasından bile hoşlanmıştı. Tiyen-Fo:

“Ben gururunu ve izzeti nefsinin her şeyden üstün tutmasını bilen kadınlardan korkmam. Salina’yı alelade bir Venedik rakkasesi sanmıştım,” demekten bile kendini alamamıştı.

O gün bu hararetle konuşmalar iki saat kadar sürdü. İmparatoriçe, Salina’ya:

“Sık sık sizinle görüşmeyi arzu ederim. Memleketinize dönmenden birkaç kere görüşelim!” dedi. Tangut gülmek için önüne baktı. Salina imparatoriçenin iltifatına teşekkür etti ve ayrıldı. Salina

gittikten sonra, Tiyen-Fo Tangut’la yalnız kalmıştı.

Tangut’un sabrı tükenmişti:

“Prensesin odasına dönmesi çok iyi oldu. Burada düşüp ölmedi,” dedi ve ciddi bir tavırla sordu:

“Salina’yı nereye gömeceğiz?”

Kubilay’ın karısı susuyordu. Tangut cevap bekledi... İmparatoriçe başını önüne eğmiş, dalgın ve düşünceli görünüyordu. Tangut merakından çıldıracaktı. Mevcudiyetini hissettirmek için öksürdü:

“Emrinizi bekliyorum imparatoriçem!” diye mırıldandı.

Tiyen-Fo’nun dudaklarının arasından anlaşılmayacak kadar hafif söylenen iki kelime işitildi:

“Salina ölmeyecek...”

Ve elini uzatarak dışarıya çıkmasını işaret etti. Tangut merakını yenemiyordu. Kapının önünde zenci cariyeye rastladı ve yanına sokuldu:

“Ayşe! Prensesin mezarını hazırlayayım mı?”

Ayşe bir kelime ile cevap verdi:

“Evet...”

ÜÇ GÜN SÜREN BİR HARP!

TANGUT, prensesin ölümünü günlerce bekledi. Salina ölmedi... Sung imparatorluğu on beş yıl önce dağılmış ve Sung eyaletleri -Kanton'un cenup kısmı müstesna olmak üzere- Moğol idaresine geçmişti. Bir sabah Pekin sarayına gelen bir haberde bu havalideki Sungların başkaldırdığı bildiriliyordu. Kubilay henüz avdan dönmemişti. İran'dan Kubilay'ı ziyaret etmek üzere bir ay önce Pekin'e gelmiş ve rahatsızlığı münasebetiyle ava iştirak etmemiş olan İran valisi Ergun o gün sarayda bulunuyordu. Kubilay ava giderken veziri Semga bahadırı da birlikte götürmüştü. Pekin'de Pekin valisinden başka kimse yoktu. Hükümet işlerinde Kubilay'a naib olarak imparatoriçe Tiyen-Fo vekâlet ediyordu. Tiyen-Fo Sung isyanı hakkında Ergun'la konuştu.

"Kubilay'ı haberdar edelim mi?" diye soran Ergun'a:

"Bu kadar ehemmiyetsiz bir iş için hakani rahatsız etmekte mana yoktur," cevabını verdi.

Moğol donanması Kanto'da yatıyordu. Cenup Sunglarının donanmaya bir suikast yapmaları ihtimali imparatoriçeyi bu iş hakkın-da süratle karar vermeye sevk etmişti. Tiyen-Fo, Ergun'a sordu:

"Pekin'de hazır bulunan bir fırka askerle beraber çarçabuk yola çıkıp bu isyanı bastıramaz mısınız?

Ergun imparatoriçeye karşı küçük düşmemek için: "Yorgunum... Yapamam," diyemedi.

"Nasıl emir ve tensip ederseniz¹⁵, ona göre hareket ederim. Ben askerim. Ölünceye kadar düşmanla çarpışmaya Cengiz Han önünde ant içtim," dedi.

Tiyen-Fo ihtiyar kumandanın bu cevabından çok memnun oldu. Pekin'de Karakurum'a gitmek üzere bekleyen on bin kişilik bir kuvvetin iki gün içinde hazırlanıp yola çıkmasını emretti. Ergun hazırlandı. Asker eksikliğini tamamladı. Üçüncü gün yola çıktılar. Ergun, Kanton'da Amiral Sutşo kumandasında bulunan donanmanın Sunglar tarafından suikasta uğraması ihtimalini düşündükçe bu işe

¹⁵ Uygun bulmak.

ehemmiyet vermeye başlamıştı. Yolda giderken Moğol zabitlerinden birine:

“Keşke imparatoriçe Sung isyanından hakani haberdar etseydi,” diyerek, endişesini açığa vurmaktan kendini alamamıştı.

Bahusus¹⁶ ki yolda Ergun yeni bir can sıkıcı haberle daha karşılaşmıştı: Sung prenslerinden birinin Yay adasında bir küçük donanma hazırladığı ve bu donanma ile Kanton’a baskın yaparak, bu suretle Moğollardan ecdadının intikamını almaya yemin ettiği söyleniyordu.

Ergun üzerine aldığı vazifenin ehemmiyetini şimdi anlamıştı. Acaba cenup eyaletine mi gitmeli... Yoksa Yay adası karşısındaki sahile mi inmeliydi?

Düşmanı bu iki cepheden de önlemek mümkündü. Fakat hangisini tercih etmeli, ilk önce ne tarafa inmeli diye düşünen Ergun kırk sekiz saat yol aldıktan sonra, cenup eyaleti sınırlarına varmıştı. Artık Yay adasına gitmek güç bir iş olacaktı. Maiyetindeki Moğol zabitleri düşmanı bu cephede çabuk tepeleyebileceklerini iddia ediyorlardı. İran’da milyonlarca haklın kendi önünde boynunu eğdiren ve hanlar gibi yaşayan Ergun cenup Kanton’unda şaşalamıştı.

Burası o kadar dağınık bir ülke idi ki, asi Sungurları toplu bir hâlde ele geçirmek kabil olmuyordu. Fakat Ergun çok talihli bir kumandandı. O İran’da talihini yüzden fazla denemiş, her seferinde de talihi kendisine yardım etmişti. Burada da öyle oldu. Kanton’un cenup sınırlarına Sunglarla meskûn olan havaliye girdiklerinin ertesi günü, yolda Çinli bir çobana rastladılar. Çoban yol üstünde oturmuş ağlıyordu. Ergun çobana niçin ağladığını sordu.

Çoban at üstünde duran bu ihtiyar zabitin meşhur bir Moğol kumandanı olduğunu bilmiyordu:

“Şu gördüğünüz dağın yamacında asi Sung ordusu konakladı. Benim koyun sürümü zorla elimden aldı. Bütün servetim koyunlarımdan ibaretti. Para istedim... Beni dövdüler... Zorla kurtuldum ellerinden. Şimdi aç ve fakir kaldım,” diyerek Ergun’un atının bastığı yere alnını sürüp yardım dilenmeye başlamıştı. Moğol zabitleri ilk önce bunun Sungların bir hilesi olma ihtimalini düşünerek çobanın sözlerine ehemmiyet vermediler. Fakat çobanın uzun süren ağlaması ve ciddi yalvarışları bu malumatın doğruluğunu göstermişti. Ergun çobanın elinden tutup kaldırdı.

¹⁶ Özellikle.

“Merak etme senin sürülerini bulacağım ve sana teslim edeceğim. Şimdi bana doğrusunu söyle: Şu karşiki dağın yamacında konakladığını söylediğin Sunglar kaç kişidirler?”

“Üç bin atlıdan çok değil.”

“Başlarında kim var?”

“Genç bir Sung prensi. Yakın zamana kadar çocuktuk. Ne çabuk da büyümüş...”

“Niçin başkaldırdığını biliyor musun?”

“Bilmez olur muyum? Babasının yerini tutmak istiyor. Kubilay Han on beş yıl önce buraları fethettiği zaman onun babası harpte yaralanıp ölmüştü.”

“Üç bin kişi ile büyük Moğol ordularına karşı koyabileceğini mi sanıyor?”

“Kanton valisi son zamanda o havalideki Moğol askerlerinin çoğunu Pekin’e göndermişti. Buralardaki yerliler uzun yıllardan beri Moğol korkusu ile yaşarlar... Hepsi de Moğol muharıplerinden sinmiş ve yılmışlardır.”

“Moğol ordularının yıldırım gibi her zaman her yere yetişeceğini düşünmemişler mi yani?”

“Genç prens ilerisini düşünecek kadar akıllı bir insan olsaydı, bu kuru kalabalığı başına toplar mıydı? Yiyecek yemekleri bile yok da bizim gibi fakirlerin sürülerini çevirip yiyorlar.”

Ergun:

“Öyle ise haydi bize yol göster!” diyerek çobanı ordunun önüne kattı... Karşıdan bir deve hörgücüne benzeyen yüksek yamacına doğru yürüdüler.

Prens Ti-Ping burada karargâh kurarak “Cenubi Kanton Sung Hükümeti” adıyla yeni bir prenslik ilanına karar vermişti. Ti-Ping’in babası, Sung imparatorunun kardeşiydi, yani Sung veliahdı idi.* Prens Ti-Ping başına topladığı dört bin kişilik atlıya:

* Bayan bahadır Sung hanedanını esir aldıktan sonra, Sung sülalesinin son prensi olan veliaht Ti-Ping’in peşine düşmüştü. Veliaht, Moğolların eline düşeceğini anladı ve Yay adası limanına kaçtı. Çinliler son prenslerini kurtarmaya çalışırken, Bayan bahadır ordusuyla veliahdın etrafını sarmıştı. Ti-Ping kurtuluş yolu göremeyince, ilk önce zevcesini daha sonra çocuklarını denize attı, arkasından kendisi de denize atıldı. Moğollara teslim olmadı.

“Babamın öcünü almak sırası geldi. Kubilay ava gitmiş. Pekin’de asker yok. Fırsattan istifade ederek hükümetimizi kurup, Kanton’a göndereceğimiz kundakçıları derhâl seçelim, gönderelim. Kanton’daki Moğol donanmasını dağıtmaya muvaffak olursak, Moğollar bizim sırtımızı kolay kolay yere getiremezler,” demişti.

Ergun yolda giderken bunu da haber aldı.

“Ti-Ping’e uyumadığımızı ve ölmediğimizi göstermeliyiz,” dedi.

Dört saat sonra on bin kişilik Moğol ordusu, Sarıdağ yamaçlarını sarmıştı. Sunglar hâlâ atıp tutuyorlardı. Moğolların gelişinden haberleri yoktu. Atlarından inmişler, yaylarını ağaçlarına asarak çimenlerin üzerine uzanmışlardı. Prens Ti-Ping çadırında plan hazırlamakla meşguldü. Küçük prensin, en çok yıldığı kuvvet Kanton’daki Moğol donanmasıydı. Donanma amirali Sütšo, Sungların eski düşmanıydı. Ti-Ping onun eline düşmemek için hazırladığı hücum planlarında daima ‘ricat yollarını’ göz önünde tutuyordu. Bayan bahadır, on beş yıl önce Sungların payitahtını çevirerek bütün Sung hanedanını esir aldığı zaman Ti-Ping babası ile şehirden fırra muvaffak olmuştu. Ti-Ping o zaman beş altı yaşında bir çocuktı. O gün öğleye doğru Ti-Ping çadırında otururken, uzaktan kara bulut hâlinde bir ordunun Sarıdağ yamaçlarını sardığını haber verdiler. Genç prens çadırından fırladı ve Moğollarla çevrildiğini görünce şaşırıldı. Sunglar birdenbire ayaklandılar. Oklarına sarıldılar. Ti-Ping karargâhı iki yüz elli metre kadar yüksekte bulunuyordu. İlk yapılacak iş bu vaziyetten istifade ederek müdafaaya hazırlanmaktı. Sung prensi ateş emrini verdi. Yuraklıdan aşağıya ok yağmuru başladı. Moğollar bunu daha önceden de düşünerek ilk saflara zırhlı ve kalkanlı akıncıları sürmüşlerdi. Sarıdağ’ı çevirme hareketi uzun sürmedi. O gün öğleden sonra muhasara hattı o kadar daralmış ve Moğollar o kadar kuvvetli bir hücum yapmışlardı ki... İki buçuk saat süren bu çevirme hareketinden sonra

Fakat küçük Ti-Ping bir Çinli tarafından kurtarılıp başka bir sahile çıkarılmıştı. Veliahdın ölümünü göre Çinlilerden binlercesi bu hadise üzerine -Moğollara teslim olmamak için- veliahdın arkasından kendilerini suya atıp boğuldular. Küçük prens fakir bir Çinli ailesi yanında büyüdü. Bir gün, onu denizden kurtaranlar kendisine bu hikâyeyi anlattılar:

“Baban düşmana teslim olmadı. Seni ve kendini suya attı. Fakat biz seni kurtardık. Şimdi elin silah tutacak çağa geldin... Haydi, babanın ve ecdadının öcünü al!” dediler. Ti-Ping silahlandı, peşine binlerce atlı takıldı. Sarıdağ’a çıktı... Onun maksadı Sung istiklalini temin etmektir. (Sungların inhidamı-Çin tarihi: Mora-...)

Sungların bin kişiden fazla bir kolu teslim olmaya mecbur olmuştu. Sunglar yere inerek atlarını siper ederek ok atıyorlardı. Bu dövüşmede en çok telef olan Sungların atlarıydı. Sung askeri atını kaybedince kendini koruyacak bir siper bulamadığı için hemen teslim oluyordu. Prens Ti-Ping tehlikeyi gördü. Kaçacak bir yer bulamadı. Son okunu da attıktan sonra:

“Sekiz Moğol devirdim. Artık esir düşsem de gam yemem. Ecdadımın öcünü aldım,” dedi.

Bu, şüphesiz ki, acz içinde çırpınan muharibin son tesellileriydi. Sunglar binden fazla telef ve bir o kadar da esir verdikten sonra akşama doğru tamamen teslim oldular.

Ergun büyük bir maharetle kazandığı bu harbi üç gün içinde bitirmişti. Fakat bütün bu muvaffakiyetlere rağmen, Ergun memnun değildi. O küçük prensi canlı olarak esir almak istediği hâlde talihi ona yardım etmemişti. Sarıdağ’ın tepesinden yolun üstüne birinin düştüğünü gördüler. Koşuştular. Onu herkes tanıyordu...

“Prens Ti-Ping...” diye bağrışarak yanına koştular.

Ti-Ping parça parça olmuş, çakıl taşların arasında cansız yatıyordu. Küçük Sung prensi yakayı ele vereceğini anlayınca kendini dağın tepesinden aşağıya atmıştı.

ERGUN'UN HARPTEN DÖNÜŞÜ

SARIDAĞ yamaçlarında Sunglardan aldıkları esirleri birbirine bağlayarak yola çıkmışlardı.

Moğol ordusu Pekin'e dönerken binden fazla esir getiriyordu. Moğol ordusu Pekin önlerine geldiği zaman imparatoriçeye haber göndermişlerdi. Moğol ordularının savaş dönüşü daima törenle karşılanırdı. İmparatoriçe Tiyen-Fo bu haberi alınca şaşırılmıştı. Bu kadar kısa zamanda bir ordu nasıl ve niçin dönüyordu? Acaba düşman çok mu kuvvetliydi? Hâlbuki imparatoriçeye gelen haberde Ergun'un muzaffer olarak döndüğü bildiriliyordu. İmparatoriçe derhâl hassa bölüklerine emir verdi. Sarayın önüne dizilen zırhlı ve atlı hassa askerleri boru çalarak Ergun'u karşılıyorlardı. Binlerce halk sokaklara, meydanlara dökülmüştü. Herkes:

"Yaşasın İran fatihi..."

"Yaşasın Sungları püskürten kahraman..." diye bağırıyorlardı.

İmparatoriçeler pencerelerinden bakıyorlardı. Tiyen-Fo surların üstündeki kuleden, Ergun'u ve Ergun'un maiyetindeki kahramanları selamlıyordu. İmparatoriçe Canım hatun ve imparatoriçe Gökçin¹⁷ de (Timur'un anası) pencerelerden çiçek atıyordu.

Ergun:

"Sungların son prensi Ti-Ping'i ve askerlerini mahvettim. İsyanı kökünden bastırdım," diyordu.

Ergun saraya girdi... Kubilay'ın uzun gezintilerinde hakana naip

¹⁷ İskender Fahrettin Sertelli kendisine Gökçin ismini soran B. İzzet Türkoğlu adlı bir okuruna şu şekilde cevap vermişti:

"Tefrikamızda adı geçen Gökçin Kubilay'ın meşru zevcelerinden biriydi. O sırada Karakurum valisi bulunan Timur bu kadının oğludur. Kendisi bir Türk kabile resisinin kızıydı. Bu romanda muhayyel hiçbir kahraman yoktur. Hepsisi de o devirde adı geçen tarihe geçmiş şahsiyetlerdir. Gökçin adını yeni doğan kızıma vermekle, o tarihte altmış milyon insanın sevgisini kazanmış ve memleketine büyük yararlılıklar dokunmuş olan bir Türk imparatoriçesinin haturalarını canlandırmış oluyorsunuz. Çocuklarımıza eski Türk kahramanlarının ve tanınmış simaların adlarını vermek, manasız isimler vermekten elbette çok daha faydalı olur. Bu bence hem cemiyete hem de tarihimize bir hizmettir." (Haz.)

olan imparatoriçe Tiyen-Fo'yu ziyaret ederek, isyanı nasıl bastırdığını anlattı.

“Bundan sonra Sung tehlikesi kalmamıştır, imparatoriçem,” dedi.

Tiyen-Fo, Ergun’u bu muvaffakiyetinden ötürü tebrik ederek kendisine Kubilay namına hediyeler verdi.

“Bu gece sabaha kadar bütün Pekin eğlensin!” dedi.

Akşam üstü sarayın önündeki meydana bin bir meşale dikildi. Meşaleler sabaha kadar yağ dökülüp yakıldı. Meydanda eğlenceler, güreşleri koşular tertip olundu. Şehir baştanbaşa donandı. Yerliler bile Sungların püskürtülmesinden sevinç duymuşlardı. Sunglar eğer vaktiyle Pekin’i istila etmiş olsalardı, Çinlileri kılıçtan geçireceklerdi. Yerliler bunun için Sungları sevmezler ve onların idaresinde yaşamak istemezlerdi. Sung imparatorluğu yıkılmadan önce, son Sung imparatoru Pekin halkı için şöyle bir hüküm de vermişti:

“Sung imparatorluğu günün birinde yıkılacak olursa, tarih bu yıkılmada amil olarak Pekinlileri de itham edecektir. Çünkü Pekin halkı, enselerine müthiş bir yumruk gibi inen Moğol idaresini Sung imparatorluğuna tercih ettiler... Kendi soylarını unutup Moğol halkına kucak açtılar.”

Hâlbuki Sung imparatoru bu inanışında çok haksızdı. Pekin halkının Moğol istilasında hiçbir rolü yoktu ve olamazdı. Kubilay Han payitahtı Karakurum’dan Pekin’e nakletmeye karar vermiş ve büyük bir ordu ile bütün Pekin eyaletini işgal etmişti. Pekinliler istese de istemese de Kubilay Han payitahtı Pekin’e nakletmiş ve burada yerleşmiş bulunuyordu. Kubilay gibi irade sahibi bir hükümdara hangi Pekinli karşı gelebilirdi? Ve bu karşı gelmenin Çinlilere neye mal olacağını Çin’de anlamayan bir fert var mıydı? İşte son Sung prensi de bu suretle telef edilerek isyan bastırıldıktan sonra, Ergun naip imparatoriçeye şöyle bir teklifte bulundu:

“Bir iki güne kadar hakanın avdan dönmesi memuldür.¹⁸ Kendisini büyük harp dönüşü töreniyle karşılayalım. Bunun sebebini sorduğu zaman, hakana siz cevap verir ve Sung isyanının üç gün içinde nasıl bastırıldığını anlatırsınız! Hakanın bundan çok memnun olacağını sanıyorum.”

Tiyen-Fo bu teklifi reddetmedi. Vezirlere ve saray muhafızlarına

¹⁸ Ümit edilmek.

emir verdi. İmparator avdan dönerken kendisine harp dönüşü töreni yapılmasına kar verildi. Ve hemen o gün hazırlıklara başlandı.

ROMALI RAHİBİN ENDİŞESİ

PRENSES Salina Romalı rahibi çok endişeli gördü:

“Rahatsız mısınız Sinyor?”

“Hayır. Fakat ruhen muzdaribim.”

“Niçin?”

“İçimde bir ölüm korkusu var.”

“Dün böyle bir korku yoktu. Bugün...”

“Evet, bugün yeni bir şey duydum. Yerlilerden biri bana dedi ki: ‘İmparatorun her avdan dönüşünde memlekette bir ecnebinin başı koparılır. Yahut başına bir kaza gelir, ölür. Ve onun cesedini imparatorun av kurbanı diye sokak sokak dolaştırdıktan sonra vahşi hayvanlara atarlar!’ İşte endişem budur...”

“Bundan sana ne, sinyor? Sen ve ben... İkimiz de imparatorun en aziz misafirleriyiz. Bizim için böyle korkunç bir ihtimali düşünmekten daha gülünç ne olabilir!”

“Ben hiç gülünç bulmuyorum Salina Moğollar çok yaman adamlar. Bizi burada kendileri için tehlikeli görüyorlar. Korkarım ki, imparatorun dönüşünde, heyecan ve telaş arasında başımıza bir kaza gelmesin...”

“Böyle bir ihtimal varsa, bu tehlike benim başıma da gelebilir. Çünkü ben de bir yabancıyım.”

“Hakanın sana teveccühü var. Senin kılına bile dokunamazlar. Örneği meydanda...”

“Hangi örnekten bahsediyorsun?”

“İmparatoriçe Tiyen-Fo’nun dairesine gittin ve orada şerbet içtin. Fakat gene yaşıyorsun!”

Salina hayretini gizleyemedi:

“Tiyen-Fo çok nazik, çok kibar bir kadın. Bana fevkalade iltifat etti. Cariyenin getirdiği şerbeti o bana kendi eli ile uzattı. Ondan bir fenalık göreceğimi sanıyorsan aldanıyorsun!”

Rahip duyduklarını anlattı:

“İmparatoriçenin dairesine giren yabancı kadınlar oradan çıkınca derhâl esrarengiz bir şekilde ölmüş. Hâlbuki sen yaşıyorsun! De-

mek ki imparatoriçenin bile sana karşı fena bir düşüncesi yok. Varsa da imparatorun çekindiği için bir şey yapamıyor. Fakat ben bir erkeğim. Benim vaziyetim çok tehlikelidir.”

“Sizi de imparator tutuyor. Onun misafiri olan bir adama kim el uzatabilir?”

“Bizzat kendisi...”

“İmparator mu?”

“Evet, ben ondan korkuyorum.”

“Bu endişeniz hiç yerinde değil, Kroen. İmparatorun misafirlerine karşı böyle bir kararı olduğunu düşünmüyorum. Siz manasız bir vehme kapılmışsınız! İmparatorun size teveccühü vardır. Burada kalışınız da buna bir delildir. İmparator sizden hoşlanmasaydı, sarayda alıkoymazdı. Bahusus¹⁹ ki o son günlerde Hristiyanlığa da samimi bir temayül göstermektedir.”

Caddeler, insan almıyordu.

“Hakan geliyor...” sesleri yükseldikçe herkesin neşesi artıyor, Kubilay’ı görmek için sokakları taşıran insan kümeleri birbirini çiğniyordu.

Kubilay’ın ihtiyar zevcesi Gökçin’in, hakana her av dönüşünde bir hediye vermesi Moğol ananesiydi. İmparatoriçe Gökçin hakana o gün kırmızı bir şal hazırlamıştı. Bu şal altın saplı bir mızrağın ucuna takılıp bir pehlivanın eline verilecek, hakan saray kapısından içeriye girerken bu şalı kendi eliyle mızrağın ucundan çekip alacaktı.

Gökçin’in hakana hediye hazırladığını gören diğer üç imparatoriçenin de ayrı ayrı bir armağan vermeleri adetti. Fakat bunlar birincisi gibi alenen verilmez, hakan dairesine geçince kendileri tarafından sunulurdu. Canım hatun o gün hakana, kendisinin en çok sevdiği bir papağanı takdim edecekti. Bu papağana Moğol dilinden yüze yakın kelime öğretilmişti.

¹⁹ Üstelik.

KUBILAY AVDAN DÖNÜYOR

FİLLERİN üzerindeki tahtırevanda oturan Kubilay çok neşeliydi. Hakanın yanında Ergun bahadır ilk bakışta göze çarpıyordu. Ergun, hakanı atla iki saatlik yoldan karşılamış, isyan hakkındaki malumatı herkesten önce vermiş ve hakanın iltifatına mazhar olmuştu. On bin kişilik maiyeti ile şehre giren hakan, kendisini yerlilerin harp dönüşü töreniyle karşılamasından pek ziyade memnun görünüyordu. Kubilay, saray kapısında zevcesi Gökçin'nin hediyesini gördü. Mızrağı yere indirdi... Kırmızı şalı eliyle çekip beline taktı. Kapının eşliğini atlayarak içeriye girdi. Kubilay yaban öküzü avında on yedi gün kalmıştı. Hakan ava giderken yanına kadın almazdı. Bu, Cengiz Han'dan kalan bir adetti. Cengiz Han Karakurum dağlarında geyik avlarken, yanındaki zevcelerinden biri birdenbire hastalanmış ve Cengiz Han gökten şöyle bir ses duymuştu:

“Karını Karakurum’a gönder ve bir daha ava kadınla çıkma!”

Cengiz Han ve oğulları bu hadiseden sonra ava giderken yanlarına değil zevcelerini, cariyelerini bile almazlardı. Kubilay da büyük babası gibi hareket ederdi. Fakat ava dönüşünde zevcelerini ve cariyelerini çok özlediğini söyler, onlarla ayrı ayrı konuşur, hepsinin hatırını sorar ve imparatoriçelerine birer av hediyesi getirirdi. Kubilay bu sefer de dört av eti getirmiş, bunları ayrı ayrı zevcelerine vermişti. Kubilay dairesine geçer geçmez sıra ile ilk önce Gökçin'i sonra Canım hatunu, Karakurumlu prensesi ve sonra da en genç karısı olan Tiyen-Fo'yu kabul etmiş, onlarla beşer onar dakika görüşmüştü.

İmparatoriçelerin dördüncüsü ve en nüfuzlusu olan Tiyen-Fo hakanın yanında fazlaca kalmıştı. Bunun sebebi malumdu. Tiyen-Fo hakanın naibi²⁰ idi. Kubilay'ın yokluğunda Pekin'de olup bitenleri hakana anlatmıştı.

Söz Sung isyanına gelince Tiyen-Fo:

“Size sormadan bir iş yaptım. Ergun bahadırı Sunglar üzerine gönderdim,” dedi.

Kubilay mademki karısını kendi yerine naip olarak bırakmış ve

²⁰ Vekil.

salahiyet vermişti. Ne diyebilirdi? Bahusus ki hadise müspet bir netice vermiş, seferden parlak bir muzafferiyetle dönülmüştü. Kubilay:

“Seni şimdi daha çok takdir ettim, Tiyen-Fo. Senin zekâna ve istidadına güvenmemiş olsaydım, seni Pekin’de imparatorluk naibi olarak bırakmazdım,” dedi ve karısının omzunu okşadı.

İşte Tiyen-Fo o gün hakanın memnuniyetinden istifade etmek fırsatını kaçırmamış ve zekâsını mühim olduğu kadar da nazik bir mesele üzerinde denemeye kalkışarak:

“Ulu hakanım! Çinliler ve Moğollar, son günlerde, başlarında bir fırtınanın estiğini söylüyorlar,” demişti. “Bu fırtınanın sizden koptuğunu ve Pekin’e nasıl yayıldığını, fikirlerde ve vicdanlar üzerinde ne gibi hasar yaptığını siz de tahmin edersiniz!”

Kubilay birdenbire imparatoriçenin ne demek istediğini anlamamıştı.

“Hangi fırtınadan bahsediyorsun Tiyen-Fo?” diye sordu.

İmparatoriçe sözüne devam etti.

“Aziz misafirlerinizden Romalı rahip şehrin her köşesinde Hristiyanlığın meziyetlerinden ve insanları selamete eriştiren en büyük din olduğundan bahsederek herkesi Hristiyan olmaya teşvik ediyor-muş. Bunları memleketlerine göndersek... Fena olmaz sanırım...”

Kubilay genç ve güzel karısının sözlerini dikkatle dinlemekle beraber, yüksek sesle gülmekten de kendini alamamıştı.

Tiyen-Fo:

“Bunun Moğollar için bir tehlike olduğunu kabul etmiyor musunuz?” dedi.

Kubilay:

“Niçin güldüm biliyor musun, Tiyen-Fo?” diyerek fikrini ve düşüncelerini izah etti:

“Vaktiyle büyük bir denizin ortasında bir balık başını sudan kaldırıp şöyle bağırmış: ‘Ben denizdeki mahluklara hükmeden bir balığım. Onları yaratan, yüzdüren ve üreten benim!’ Tekrar suyun içine dalmış... Kaybolmuş. Gemilerden denize dalgıçlar indirmişler ve ko-nuşan balığı günlerce aramışlar. Fakat bulamamışlar. Denizlerin altı o kadar geniş ve büyük bir âlemdir ki; orada ne balıkların hâkimi bellidir ne de o hâkimin tebaaları.”

Kubilay tekrar gülmeye başladı:

“İşte rahip Kroen de o engin denizlerde başını sudan kaldırıp ba-

ğiran ve suya dalınca kaybolan balığa benzer. Pekin çok geniştir... Ve Moğolistan o engin denizler kadar büyük bir âlemdir, Tiyen-Fo! Romalı rahip bu âlemde o balıktan daha çabuk kaybolur. Bırakalım herkesi... İster Hristiyan ister Müslüman isterse Budist olsunlar... Hiç kimsenin vicdanına hükmedemeyiz. Bu, bir inanış meselesidir. Pekin’de binlerce lama var... Buda rahipler var... Müslüman hocaları var... Varsın bir de Romalı papaz bulunsun.”

JAPON KIZLARININ KUBİLAY'A SADAKATI

KUBİLAY'ın istila projesinde Japonya'nın bir kısmını işgal etmek ve Çin sınırlarını batı cihetinden genişletmek meselesi mühim bir yer tutuyordu. Kubilay Japonya'nın Yay adalarını Moğol imparatorluğuna ilhak ettiği günden beri Japonlarla arası açıktı. Japonya büyük Moğol imparatoruna karşı ihtilaf vesilesi aramaktan çok uzak, Moğollarla daima dost geçinmek isterdi. Kubilay'ın Japon adalarından alıp getirdiği kızlar Pekin sarayında hakanın çok işine bakıyordu. Japon kızları Kubilay'a fevkalade sadakat gösterirler, kendisini şahsen alakadar eden bütün duyduklarını ve gördüklerini hakana haber vermekte gecikmezlerdi. Bu kızlar arasında hakanın çok önem verdiği Şi-Yama adlı bir kız vardı. Şi-Yama yalnız sadakati ile değil, fedakârlığıyla da hakanın gözüne girmişti. Bir gün ihtiyar vezir Semga bahadır, nasılsa ayağı takılarak saray merdiveninden düşmüş ve Şi-Yama yetişerek Semga'yı merdiven sonuna kadar yuvarlanmaktan kurtarmıştı. Bir başka gün de Kubilay birçok kızlarla beraber hayvanat bahçesine çıkmıştı. Hakan tavusları severken, ağaçtan ağaca, daldan dala atlayan bir maymun birdenbire hakanın en çok sevdiği bir tavus kuşunun üzerinde atılmıştı. Eğer o sırada Şi-Yama yetişmemiş olsaydı, hakanın göz bebeği kadar sevdiği tavusu maymun tarafından parçalanacaktı. Şi-Yama tavusu kucakladı ve maymunun karnına bir şiddetli tekme vurup yere devirdi. Arkadan nöbetçiler yetişerek maymunu güçlükle alıp götürdüler. İşte o günden beri hakan:

“Semga bahadırı nasıl ölümden kurtardınsa, benim biricik tavusumu da parçalanmaktan kurtardın! Bu fedakârlıklarını ne ile ödemi istersin?” sözleriyle Japon kızını sık sık taltif ederdi.

Şi-Yama hakana:

“Sağlığınıza isterim... Ve Tanrı'dan daima muvaffakiyetinizi dileirim. Başka bir dileğim yoktur. İstedğim gibi yanınızda yiyorum, giyiyorum, eğleniyorum... Daha ne isteyebilirim?” diye cevap verirdi.

Japon kızının bu cevabından çok hoşlanan hakan, Şi-Yama'yı sık sık aratır, onunla dünya işleri hakkında konuşmaktan zevk duyar-

dı. Şi-Yama çok güzel, çok sevimli bir kızdı. Japonya’da Mikado’nun nüfuz ve kuvvetinden ve onun sarayında olup bitenlerden heyecanla bahseder ve hakan onun sözlerini merakla dinlerdi. Şi-Yama’nın babası Japon sarayında bir memurdu. Japon kızının Mikado’ya dair verdiği malumat boş ve manasız sözlerden ibaret değildi. Şi-Yama gözü açık, okumuş, zeki bir kızdı. Denebilir ki zekâsı, anlayışı itibarıyla Moğol sarayında Tiyen-Fo’dan sonra sayılacak kadınlardan biriydi.

Şi-Yama meç²¹ ve kılıç kullanmasını, güzel ok atmasını ve güreşmesini de bilirdi.

Kubilay bir gün Şi-Yama’yı kendi cüssesinde bir kadınla güreştirmiş, Japon dilberi bu güreşte muvaffak olduktan sonra hakanın eskisinden fazla gözüne girmişti. Şi-Yama kendi ağırlığında bir erkekle güreşmekten çekinmez, fakat hakan buna müsaade etmezdi. Son günlerde Romalı prensesle uğraşan imparatoriçe Tiyen-Fo’nun Pekin sarayında en çok çekindiği bir kadın varsa, o da Şi-Yama idi. Tiyen-Fo, Japon dilberini çok kıskanırdı. Sarayda Moğol, Mançuko, Tibet, Acem ve Hint kadınları çoktu. Fakat sayısı sekizi geçmeyen Japon kızları arasında Şi-Yama, göze çarpan ve bir erkeği çok çabuk kendine çeken güzel kadınlardandı. İmparatoriçe, o günlerde Şi-Yama’yı ihmal etmiş, peşini bırakmış gibiydi. Şi-Yama o sabah hakanın kapısı önünde dolaşırken, hassa zabiti Tangut’la karşılaştı.

“Ne dolaşıyorsun burada, Şi-Yama? Henüz vakit çok erken değil mi? Hakan belki de yatağından bile kalkmamıştır?”

Şi-Yama bu zabitten -imparatoriçenin adamı olduğunu bildiğinden- hiç hoşlanmazdı.

“Hakanı yatağında görmek istiyorum,” dedi, “kendi buyruğu böyledir... Haremağası ile beni çağırtmış.”

Tangut fazla bir şey söyleyemedi. Yavaş yavaş yürüdü...Tiyen-Fo’nun dairesine geçti.

²¹ Düz, ince kılıç.

“SARAYIMDAKİ GİZLİ ELİ SEN BULACAKSIN, Şİ-YAMA!”

Şİ-YAMA odadan içeriye girdiği zaman, hakan yatağında yatıyordu. Başucunda sağır ve dilsiz bir zenci hizmetçi vardı. Kubilay Japon dilberini görünce gülümsedi:

“Seni bu sabah erkenden niçin çağırdım, biliyor musun, Şi-Yama?”

Genç kız yerlere kadar eğildi... Hakanın ayakucuna alnını sürdü: “Emredersiniz hakanım!”

Kubilay’ın yüzü gülüyordu. Şi-Yama bu davetten bir korku duymamıştı. Gerçi hakanın birçok harp ve idam kararlarını gülerek verdiği de görülmemiş değildi. Fakat Japon kızı suçsuz olduğunu bildiğinden, böyle bir tehlikeyi kendisi için varit görmüyordu. Kubilay yatağında doğruldu:

“Geçen gün Canım hatunun yatağında bir küçük hançer bulunmuş... Dün de sözüne çok inandığım bir lama bana: ‘Sarayda tehlikeli bir el var!’ dedi. Ve bütün bunlardan sonra Tokyo’dan yeni bir haber aldım... Mikado: ‘Bir elim burada ise öteki elim de Pekin’dedir!’ demiş... Bu ne demektir? Mikado’nun Pekin’deki elini sen bulacaksın, Şi-Yama! Bu eli sen tanırsın elbette!”

Japon kızı birdenbire şaşaladı. Suçsuzdu... Bir şeyden haberi yoktu... Fakat neden sendelemişti? Bilinemez... Cevap veremiyordu. Kubilay kaşlarını kaldırdı, genç kızının yüzüne dikkatle baktı:

“Yoksa Japon imparatorunun güvendiği bu el, senin elin midir, Şi-Yama?”

Eğer Pekin sarayında Şi-Yama’dan başka bir Japon kadını bulmasaydı, o, bu ithamdan yakasını güç kurtaracaktı. Birden kendini topladı:

“Bir şeyden haberim yok, hakanım! Ben kellemi sizin uğrunuzda her zaman fedaya hazırım! Ben size fenalık yapamam. Mikado’nun burada bir eli varsa, o el benim elim değildir.”

“O hâlde o eli bulmaya seni memur ediyorum! Ne mümkünse yapacak ve bu gizli eli meydana çıkaracaksın!”